

MEDEDELING

Referentienummer:	MLER_083
Datum:	2014-04-30
Gewijzigd:	2023-05-30
Contact:	Dienst Lerenden
	barbara.heyde@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 507 08 66
	katrien.bressers@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 507 07 25
	kaat.hendrickx@katholiekonderwijs.vlaanderen - 02 507 06 41

Algemene Pedagogische Reglementering nr. 3 voor het voltijds secundair onderwijs - De delibererende klassenraad in de derde graad

INHOUD

1	Inleiding	3
2	Samenstelling van de delibererende klassenraad	4
2.1	Ambtshalve stemgerechtigde leden	4
2.2	Ambtshalve raadgevende leden	6
3	Autonomie van de delibererende klassenraad	8
3.1	Verhouding schoolbestuur - delibererende klassenraad	8
3.2	Discretionaire bevoegdheid	8
3.3	Deliberatievraag	9
4	Deliberatiehouding	10
4.1	Toekomstgericht	10
4.2	Positief	10
4.3	Objectief	11
4.4	Collegiaal en consensusgericht	11
4.5	Discretieplicht	12
5	Dossier van de leerling	12
5.1	Resultaten van proeven, toetsen of examens die door de leraren van de leerling werden afgenomen	12
5.2	Resultaten van de geïntegreerde proef	15
5.3	Beslissingen, vaststellingen en de adviezen van de begeleidende klassenraad	15
5.3.1	Wat met een aangepast programma?	15
5.3.2	Wat bij een onvolledig dossier?	16
5.4	Wat in geval van verandering van school of structuuronderdeel in de loop van het schooljaar?	16

5.5	Externe certificering	17
6	Concrete beslissingen.....	18
6.1	Vervroegd attesteren	18
6.2	Uitgestelde beslissing (bijkomende proeven)	18
6.3	Studiebekrachtiging (attestering)	20
6.3.1	Oriënteringsattest A	20
6.3.2	Oriënteringsattest B.....	20
6.3.3	Oriënteringsattest C	23
6.4	Advies	24
6.4.1	Onderwijsloopbaanbegeleiding	25
6.4.2	Een vakantietaak	26
6.4.3	Een waarschuwing	27
6.4.4	Advies over het al dan niet overzitten van het leerjaar	28
6.4.5	Advies m.b.t. de arbeidsbereidheid en de arbeidsrijpheid met het oog op een mogelijke overstap naar duaal leren	28
6.4.6	Advies met het oog op een mogelijke verandering van studiegebied in de derde graad.....	29
7	Motiveringsplicht	29
7.1	Motiveren vanuit het globale dossier	29
7.2	Formalisering.....	31
7.2.1	Oriënteringsattest B of C	31
7.2.2	Notulen	32

1 Inleiding

In de loop van het schooljaar vinden geregeld begeleidende klassenraden plaats. Tijdens die klassenraden worden de leerlingen besproken en worden afspraken gemaakt over de verdere begeleiding en opvolging. Op dit aspect wordt ingegaan in de "[Algemene Pedagogische Reglementering nr. 2: De begeleidende klassenraad in de loop van het schooljaar](#)" (MLER_124).

Op het einde van het schooljaar wordt die maandenlange vormingsperiode afgesloten met de deliberatie. Delibererende klassenraden beslissen dan of de leerling al dan niet geslaagd is. Die vergaderingen liggen in het verlengde van alle besprekingen en van de begeleidingsstrategieën die men in de loop van het schooljaar voor de leerling heeft voorgesteld en uitgevoerd om hem te helpen slagen op het einde van het schooljaar. In die zin moet de delibererende klassenraad de normale voortzetting zijn van een goed uitgewerkte begeleidende klassenraad.

Deze Algemene Pedagogische Reglementering nr. 3 voor het voltijds secundair onderwijs handelt over de werking van de delibererende klassenraad en over de studiebewijzen waarvoor hij bevoegd is.

Op 1 september 2019 startte de modernisering van het secundair onderwijs. De regelgeving betreffende de modernisering wordt progressief ingevoerd. Voor het schooljaar 2022-2023 betekent dit dat de nieuwe regelgeving over de werking van de delibererende klassenraad en de voorwaarden tot studiebekrachtiging van toepassing zijn op de eerste graad en de tweede graad. Om het overzicht voor directies en leraren te bewaren, onderscheiden we twee APR's nr. 3. Voor het schooljaar 2022-2023 zijn dat:

- [Algemene Pedagogische Reglementering nr. 3 voor het voltijds secundair onderwijs - De delibererende klassenraad in de eerste graad en de tweede graad van het gemoderniseerde secundair onderwijs](#) (MLER_115);
- Deze tekst is de Algemene Pedagogische Reglementering nr. 3 voor het voltijds secundair onderwijs - De delibererende klassenraad in de derde graad.

De rubrieken en structuur van beide teksten zijn dezelfde.

De regelgeving maakt vanaf juni 2022 nog slechts beperkt het onderscheid tussen de toelatingsklassenraad, de begeleidende klassenraad en de delibererende klassenraad, men spreekt algemeen over de klassenraad. Voor de duidelijkheid en de leesbaarheid van deze tekst, blijven we telkens er sprake is van de klassenraad expliciet de rol en bevoegdheid van die klassenraad vermelden.

Deze tekst is het referentiekader van waaruit de pedagogische begeleidingsdiensten het deliberatiegebeuren in concrete scholen ondersteunen. Hij bevat:

- **reglementaire aandachtspunten**, die een hulp zijn voor de correcte toepassing van de reglementering zoals die door de overheid is opgelegd;
- **aanbevelingen** die *ter ondersteuning* aangereikt worden om de delibererende klassenraden optimaal te laten verlopen.

Om duidelijk het onderscheid te maken tussen wat de overheid bepaalt en wat Katholiek Onderwijs Vlaanderen als netwerkorganisatie aanbeveelt, worden de rubrieken "reglementair aandachtspunt" en "aanbeveling" telkens uitdrukkelijk aangegeven.

De reglementering zelf is terug te vinden in:

- Codex Secundair Onderwijs, [art. 13](#) en [115/6](#);
- het Besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, [artikel 5](#) en [hoofdstuk IV](#);
- [het Besluit van de Vlaamse regering van 15 juli 2022 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs, wat leerling betreft](#)”;
- de ministeriële omzendbrief SO 64 van 25 juni 1999 “Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs, punten [3.13](#), [8](#) en [10](#).

Een delibererende klassenraad kent elke regelmatige leerling een studiebekrachtiging toe. In deze tekst gaan we enkel in op de studiebekrachtiging voor leerlingen die een gemeenschappelijk curriculum (GC) volgen. Leerlingen die een individueel aangepast curriculum (IAC) volgen, krijgen een attest van verworven bekwaamheden. [In uitzonderlijke gevallen kan de klassenraad aan een leerling die een IAC volgt, in plaats van een attest van verworven bekwaamheden, de gewone studiebekrachtiging toekennen, op voorwaarde dat er gelijkwaardigheid is van de doelen van het IAC met de doelen van het GC.](#) Je vindt hierover meer informatie in punt 5 van de mededeling “[Handleiding: de realisatie van kwaliteitsvolle individueel aangepaste curricula](#)” (MLER_149).

2 Samenstelling van de delibererende klassenraad

De samenstelling van een delibererende klassenraad gebeurt conform de wettelijke bepalingen. Zo niet, dan kan de geldigheid van zijn beslissingen juridisch aangevochten worden.

Zo mag geen enkel lid van de delibererende klassenraad deelnemen aan enige beslissing over:

- een bloed- of aanverwant tot en met de vierde graad;
- een leerling aan wie hij privélessen heeft gegeven.
Uiteraard slaat dit niet op inhaal-, remediërings- of begeleidingslessen georganiseerd met medeweten of zelfs op aandringen van de begeleidende klassenraad.

In principe verlaat zo’n lid, op het ogenblik van de bespreking van de betrokken leerling, de vergadering.

De reglementering maakt verder een onderscheid tussen leden die ambtshalve stemgerechtigd zijn (zie punt 2.1), en andere die ambtshalve raadgevend zijn (zie punt 2.2).

2.1 Ambtshalve stemgerechtigde leden

Algemeen gesteld zijn deze leden van de delibererende klassenraad ambtshalve stemgerechtigd:

- de voorzitter: de directeur of een afgevaardigde van de directeur;
- [alle leden van het onderwijzend personeel die aan de leerling onderwijs verstrekken of verstrekt hebben in het structuuronderdeel waarvoor de leerling heeft gekozen](#) én die op de deliberatiedatum in functie zijn;
- *(enkel voor duale opleidingen)* de mentor(en) en de trajectbegeleider.

Stemgerechtigde leden zijn verplicht om aan de deliberatie deel te nemen, uitgezonderd in geval van:

- **Gewettigde afwezigheid**
Voor een gewettigde afwezigheid tijdens een deliberatie gelden dezelfde regels als op een gewone schooldag (ziekte, geboorte ...).

- **Bewezen overmacht**
Dat betekent dat de reden waarom iemand afwezig is, niet aan hemzelf kan worden toegeschreven en dus volledig buiten hemzelf ligt.
- **De mentor(en) in een duaal structuuronderdeel**
De aanwezigheid van de mentor van een duale opleiding op de delibererende klassenraad is niet verplicht. De school en de werkplek maken hierover afspraken bij de start van het schooljaar.

Reglementaire aandachtspunten

- **Voorzitterschap**
  - Een directeur kan zich als voorzitter o.m. laten afvaardigen door elk ander lid van de delibererende klassenraad, stemgerechtigd (bv. de klassenleraar) of niet (bv. de graadcoördinator). Duidt hij een raadgevend lid als voorzitter aan, dan zal dat lid uiteraard stemrecht verwerven in zijn hoedanigheid van voorzitter van de delibererende klassenraad.
  - Omdat de klassenraad een emanatie is van het schoolbestuur, en de schoolbesturen, in aansluiting op de beslissing van de klassenraad, bevoegd zijn om de van rechtswege geldende studiebewijzen toe te kennen, mag een directeur zich als voorzitter ook laten afvaardigen door een personeelslid van een andere school, maar van hetzelfde schoolbestuur.

Voorbeeld

Een school met een autonome eerste graad is op dezelfde campus gelegen als de bovenbouwschool. De directeur van de eerste graad fungeert als pedagogisch directeur voor het geheel; de directeur van de bovenbouwschool is de financieel en logistiek directeur. Het is toegelaten dat de directeur van de eerste graad alle klassenraden voorziet, ook die van de bovenbouwschool.
- **Overige leden**
  - Omdat alleen leraren die “tijdens het schooljaar in kwestie aan de leerling onderwijs **verstreken of hebben verstrekt**”, mee mogen delibereren, mogen leraren in principe niet aanwezig zijn bij de bespreking van leerlingen (die behoren tot een klassengroep) waaraan zij geen les gegeven hebben.
  - Als twee of meer leraren gezamenlijk en op hetzelfde moment instaan voor een vak (bv. in geval van co-teaching of teamteaching), dan beschikken zij samen over één stem.
  - Als een leerling de werkplekcomponent van een duaal structuuronderdeel op verschillende werkplekken heeft ingevuld en er bijgevolg verschillende mentoren bij de leerling zijn betrokken tijdens hetzelfde schooljaar, beschikken de mentoren samen over één stem.
  - Voor seminars of vakoverschrijdende projecten (bv. in het kader van de vrije ruimte in de derde graad aso) krijgen leerlingen van eenzelfde klas vaak de keuze uit verschillende projecten, of volgen ze tijdens het schooljaar meer projecten van verschillende leraren, of volgen ze een project van een leraar die hen verder geen les geeft ... Daarnaast gebeurt coördinatie of begeleiding van stages en de geïntegreerde proef vaak door een heel lerarenteam, los van de klassenraad. In die gevallen is het dan niet altijd duidelijk wie mag en wie moet aanwezig zijn op de klassenraad. Daarom maakt de reglementering het mogelijk dat de voorzitter van de klassenraad bij het begin van het schooljaar een leraar of een ander persoon die bij de begeleiding van de leerling betrokken is, daarvoor als stemgerechtigd lid aanwijst.
  - De voorzitter van de delibererende klassenraad kan bij het begin van het schooljaar bepaalde ambtshalve raadgevende leden (zie verder punt 2.2) als stemgerechtigde leden aanwijzen. Dat is het geval voor:

- voordrachtgevers, dit zijn externe lesgevers die vanuit hun deskundigheid en ervaring in de arbeidsmarkt en de bedrijfswereld in het kader van de realisatie van het onderwijsprogramma aan de leerlingen voordrachten geven. In dit geval bepaalt de voorzitter het stemgewicht met een maximum van één stem per voordrachtgever, zodat vermeden kan worden dat het stemgewicht van een voordrachtgever met tijdelijke en beperkte opdracht disproportioneel is t.o.v. de stem van elke leraar;
  - in de studierichtingen met de component 'topsport' in de benaming: de topsportschoolcoördinator of de lesgevers in de sportspecifieke trainingsarbeid die - in het kader van het topsportconvenant dat is gesloten tussen de onderwijs- en de sportsector - door de respectieve sportfederaties ter beschikking gesteld zijn.
  - in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4: de personeelsleden die in de school in kwestie behoren tot het medisch, paramedisch, orthopedagogisch, psychologisch of sociaal personeel en betrokken zijn bij de begeleiding van de leerlingen.
- Algemeen gesteld mogen alleen leraren die "*op de deliberatiedatum in functie zijn*", mee delibereren. De voorzitter kan hiervan afwijken voor tijdelijke personeelsleden op voorwaarde dat het aantal stemgerechtigde leden er niet door uitgebreid wordt. Dat betekent bv. dat een interimaris die een groot deel van het schooljaar aan de betrokken leerlingen les gegeven heeft, op de deliberatie aanwezig mag zijn, zelfs indien hij op die datum niet meer in functie is. In geval er echter effectief gestemd moet worden, kan er slechts één stem worden uitgebracht.
  - Een lid dat, op het ogenblik dat de delibererende klassenraad samenkomt, niet langer personeelslid is in de school in kwestie, kan niet verplicht worden om aan de vergadering deel te nemen. Bij niet-deelname is het lid gewettigd afwezig.
- **Quorum**
De voorzitter van de delibererende klassenraad en de leraren van de betrokken klassengroep zijn stemgerechtigde leden. Van hen moet de helft plus één aanwezig zijn opdat geldig gestemd kan worden. Gezien het uitzonderlijk karakter van afwezigheden, is dit aanwezigheidsquorum echter theorie: voltalligheid is de regel!

2.2 Ambtshalve raadgevende leden

De stemgerechtigde leden worden eventueel bijgestaan door personeelsleden die ambtshalve raadgevend, en dus niet stemgerechtigd, zijn. De voorzitter van de delibererende klassenraad wijst hen aan. Dit wordt tijdig, bij voorkeur bij het begin van het schooljaar, aan de stemgerechtigde leden gecommuniceerd.

Het gaat over:

- Personeelsleden van de school zelf, nl:
  - adjunct-directeur, technisch adviseur-coördinator en/of technisch adviseur;
  - ondersteunend personeel;
  - personeel betrokken bij de psychosociale of pedagogische begeleiding van de leerlingen;
  - buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4: het medisch, paramedisch, orthopedagogisch, psychologisch of sociaal personeel, betrokken bij de begeleiding van de leerlingen
- Externe personen die betrokken zijn bij de psychosociale en pedagogische begeleiding van de leerlingen.

Hoewel raadgevende leden geen stemrecht hebben, gelden toch dezelfde onverenigbaarheden als voor de stemgerechtigde leden.

Reglementaire aandachtspunten

Als extern raadgevend lid komen alle “andere personen dan personeelsleden van de onderwijsinstelling in kwestie die bij de psychosociale of pedagogische begeleiding van de leerlingen betrokken zijn” in aanmerking.

We denken aan:

- een medewerker van het begeleidend centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB);
- een ondersteuner vanuit een ondersteuningsnetwerk of een buo-school type 2, 4, 6 en 7;
- de OKAN-vervolgschoolcoach;
- in Se-n-Se: de personeelsleden (al dan niet lesgevers) van de instelling(en) waarmee voor de organisatie van de opleiding samengewerkt wordt;
- in de studierichtingen met de component ‘topsport’ in de benaming: de topsportschoolcoördinator of de lesgevers in de sportspecifieke trainingsarbeid die - in het kader van het topsportconvenant dat gesloten is tussen de onderwijs- en de sportsector - door de respectieve sportfederaties ter beschikking gesteld zijn;
- in de veiligheidsopleidingen: iedereen (instructeur politieschool of brandweerschool, voordrachtgever ...) die een deel van de afwerking van het curriculum op zich genomen heeft, maar voor het overige vreemd is aan de secundaire school;
- in die onderwijsvormen en leerjaren waar **de school een** geïntegreerde proef **organiseert**: de externe juryleden.

Aanbevelingen

- **Verhouding stemgerechtigde - raadgevende leden**

Tijdens de deliberatie staan de raadgevende leden de stemgerechtigde leden bij om tot een zo volledig en correct mogelijk beeld van de leerling (kennis, inzichten, vaardigheden, attitudes) te komen. Het is van groot belang dat ze bij een beslissing naar een consensus streven (zie verder punt 4.4). Aangezien stemgerechtigde en niet-stemgerechtigde leden hetzelfde doel voor ogen hebben - de zorg om de meest zinvolle onderwijs- en/of beroepsloopbaan van de leerling te ontdekken - is het belangrijk om ieders bijdrage naar waarde te schatten.
- **Personeelsleden van de school zelf**
  - Veelal wordt op (een lid van) het ondersteunend personeel een beroep gedaan voor de notulen (zie ook punt 7.2.2). Als het ondersteunend personeel bij de leerlingbegeleiding betrokken wordt, dan zal de bijdrage nog substantiëler zijn.
  - De directeur of zijn afgevaardigde kan ook de personeelsleden die bij de psychosociale en pedagogische begeleiding van de leerlingen betrokken zijn, als raadgevend lid bij de delibererende klassenraad betrekken. We denken bijvoorbeeld aan:
    - De leerlingenbegeleider of graadcoördinator: hij is, als volwaardig lid van de pedagogische staf, bij alle vormen van leerlingbegeleiding betrokken. Hij kan - door zijn betrokkenheid bij de begeleidende klassenraden doorheen het schooljaar in het algemeen, en bij het opvolgen van het studiekeuze- en oriënteringsproces van de leerlingen in het bijzonder en door zijn contacten met ouders en CLB-medewerker(s) - een belangrijke bijdrage leveren tot het nemen van verantwoorde beslissingen.

- Personeelsleden ingezet voor het geïntegreerd ondersteuningsaanbod (gelijke onderwijskansen).
- **Externe personen**
  - Het kan aangewezen zijn om een CLB-medewerker bij de delibererende klassenraad te betrekken. Zijn aanwezigheid kan aanleiding geven tot nuttige ophelderingen. De school en het CLB kunnen daarover afspraken maken in de samenwerkingsafspraken.
  - Als de school externe juryleden heeft aangeduid om op grond van hun deskundigheid op het vlak van de te beoordelen kwalificatie de geïntegreerde proef mee te beoordelen, dan kunnen zij uitgenodigd worden om aan te sluiten op de delibererende klassenraad.

3 Autonomie van de delibererende klassenraad

3.1 Verhouding schoolbestuur - delibererende klassenraad

De delibererende klassenraad is bevoegd om te beslissen of een leerling geslaagd is of niet.

Het schoolbestuur is bevoegd om daarop aan de leerling een studiebewijs toe te kennen.

In geval van een betwisting kan een beroepscommissie het omstreden evaluatieresultaat wel door een ander resultaat vervangen. Deze beroepscommissie heeft volheid van bevoegdheid en beslist op grond van inhoudelijke of procedurele aspecten. In wat volgt, kan “delibererende klassenraad” dus ook gelezen worden als “beroepscommissie”.

De delibererende klassenraad treedt bij de studiebekrachtiging op als een veruitwendiging (of emanatie) van het schoolbestuur. De eindverantwoordelijkheid berust dus altijd bij het schoolbestuur.

Meer uitleg bij de samenstelling en werking van de beroepscommissie vind je in punt 7 van de mededeling “[Betwisting van evaluatiebeslissingen](#)” (MLER_123).

3.2 Discretionaire bevoegdheid

De delibererende klassenraad beslist autonoom. Hij beschikt over een discretionaire bevoegdheid, d.w.z. over de *vrijheid* om binnen het reglementaire kader zelf de nodige afwegingen te maken met het oog op het nemen van een *gemotiveerde* beslissing.

De autonomie van de delibererende klassenraad gaat dus niet zo ver dat zijn beslissingen willekeurig zouden kunnen zijn:

- elke deliberatiebeslissing kan *gemotiveerd* worden;
- bij discussie moet de motivering gestaafd worden met het *deliberatiedossier*.

Reglementair aandachtspunt

De autonomie van de delibererende klassenraad wordt op het inhoudelijke vlak (enkel) begrensd door de redelijkheid. Dit is altijd een afweging. Wanneer men vindt dat geen enkele andere, zorgvuldig handelende delibererende klassenraad op grond van dezelfde gegevens tot een dergelijke beslissing zou komen, zal ze als onredelijk worden beschouwd. Naarmate een beslissing strenger wordt, zullen ook de eisen waaraan de motivering moet voldoen, dus toenemen. Als de delibererende klassenraad zijn strenge beslissing echter *op afdoende wijze* kan *motiveren*, is er geen probleem.

Op het einde van deze tekst gaan we dieper in op die motiveringsplicht (zie punt 7).

3.3 Deliberatievraag

De delibererende klassenraad oordeelt of een regelmatige leerling, rekening houdend met het pedagogisch project van de school:

- in voldoende mate de doelstellingen, vastgelegd door of krachtens decreet- of regelgeving en opgenomen in de leerplannen, heeft bereikt om al dan niet te kunnen overgaan naar een volgend leerjaar;

en/of

- een van rechtswege geldend studiebewijs behaalt dat een bepaald civiel effect sorteert.

De klemtoon ligt op de kansen die de leerling heeft om in het volgende leerjaar (al dan niet van dezelfde onderwijsvorm en/of studierichting) te slagen. De onderwijsloopbaan van de leerling zal vooral baat hebben bij een prospectieve benadering. De delibererende klassenraad oordeelt toekomstgericht.

Geleidelijk en rekening houdend met de vorderende studie- en beroepskeuze spelen ook retrospectieve elementen mee:

- Voor het tweede leerjaar van de derde graad bso, voor de specialisatiejaren in de derde graad bso en voor de Se-n-Se van de derde graad kso en tso, legt de reglementering een duidelijke klemtoon op het voldaan hebben voor het geheel van de vorming in dat leerjaar.
- Ook in het tweede leerjaar van de derde graad aso, kso en tso beantwoordt de delibererende klassenraad de vraag of de leerling voldaan heeft voor het geheel van de vorming. Prospectieve beschouwingen slaan op de mate waarin de leerling bekwaam geacht wordt om zijn studies in het hoger onderwijs voort te zetten.
- In het tweede leerjaar van de derde graad bso, kso en tso, in de specialisatiejaren in de derde graad bso en in de Se-n-Se van de derde graad kso en tso bestaat een belangrijk prospectief element erin om na te gaan in welke mate de leerling bekwaam geacht wordt om in het beroepsleven te stappen op een niveau zoals bepaald in het studierichtingsprofiel en in de leerplandoelstellingen.

Reglementaire aandachtspunten

- De delibererende klassenraad beantwoordt de leerjaargebonden deliberatievraag op basis van de mate waarin de leerling de doelen die in het leerplan zijn opgenomen, bereikt heeft. De delibererende klassenraad gaat dus *niet* alleen na of de individuele leerling al of niet de eindtermen heeft behaald. Eindtermen zijn immers minimumdoelen die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht *voor een bepaalde leerlingenpopulatie* in het gewoon secundair onderwijs. De eindtermen worden vastgelegd per graad en per onderwijsvorm.
- Opdat deliberatiebeslissingen over de leerjaren heen consistent zouden zijn, spreken sommige scholen deliberatiecriteria af. Meestal gaat het om mathematische criteria, uitgedrukt in percentages, aantal en grootte van de tekorten, verschillende puntengewichten ...
  - Men maakt bv. procedurele afspraken waarbij bepaald wordt op basis van welke resultaten leerlingen hetzij automatisch als geslaagd beschouwd worden, hetzij besproken moeten worden (of anders gezegd: over wie 'gedelibereerd' moet worden).

- Elke beslissing om een leerling niet (oriënteringsattest C) of slechts voorwaardelijk (oriënteringsattest B) te laten slagen, veronderstelt altijd een leerlingenbespreking. Ook bij die bespreking kunnen cijfermatige criteria gehanteerd worden om de bespreking vlot en transparant te laten verlopen.

Die globale mathematische criteria mogen het karakter niet aannemen van absoluut bindende regels. Ze zijn louter bedoeld als hulpmiddel voor intern gebruik. Ze hebben overigens evenmin een motiverende kracht om een individuele leerling te beoordelen en zullen de toets van de Raad van State niet doorstaan.

- Om te slagen in een vak is het essentieel dat de leerplandoelen in voldoende mate worden bereikt. Bij gebruik van mathematische criteria is 50 % het slaagcijfer. Een klassenraad mag een vak waarvoor de leerling 50 % behaalt, niet als een tekort benaderen. Vervolgens wordt afgewogen wat de resultaten voor de verschillende vakken betekenen naar de globale deliberatievraag toe. De delibererende klassenraad moet in zijn motivering aantonen dat hij de leerling beoordeeld heeft op al zijn prestaties, vanuit het globale dossier. Cijfermatige criteria gebruiken om de leerlingen automatisch te attesteren (B of C), waarbij de vaststellingen, adviezen en beslissingen van de begeleidende klassenraad op de tweede plaats komen, kan de dynamiek van een delibererende klassenraad ondermijnen.

Aanbeveling

De delibererende klassenraad zal zich allereerst richten op de onderwijsvorm en/of onderverdeling die volgens de curriculumopbouw *logisch* voortbouwt op het gevolgde leerjaar. Wanneer een negatieve conclusie dreigt, worden op positieve wijze eventueel andere mogelijkheden onderzocht.

4 Deliberatiehouding

4.1 Toekomstgericht

De deliberatievraag zelf houdt de blik op de toekomst. Wat ziet de klassenraad mogelijk op basis van de vorderingen die de leerling gedurende het voorbije schooljaar gemaakt heeft? Wat is voor die leerling de meest zinvolle onderwijs- en/of beroepsloopbaan? Welke studie- en/of beroepskeuze is het best afgestemd op de specifieke capaciteiten, interesses en behoeften van die leerling? Zonder het belang van een degelijke vorming uit het oog te verliezen, behoudt bij de beoordeling en de oriëntatie van een leerling het prospectief denken voorrang op het retrospectieve.

4.2 Positief

Een positieve deliberatiehouding wordt gekenmerkt door een betrokken en ontwikkelingsgerichte kijk op elke leerling afzonderlijk. De delibererende klassenraad heeft vooral aandacht voor het positieve en de sterke kanten van de leerling. Die bieden aanknopingspunten voor een verantwoorde beslissing en een gefundeerd advies, die voor de leerling een bevestiging inhouden. De klassenraad zegt vooral wat mogelijk is, niet wat te hoog gegrepen of onhaalbaar is.

Daarbij wordt de leerling beoordeeld vanuit zijn globale vorming, het totaal van zijn **capaciteiten** en aanleg. Het beklemtonen van de sterktes of zwaktes in een bepaald vak mag niet de doorslag geven.

Reglementair aandachtspunten

- De juiste interpretatie van evaluatiegegevens is voor een delibererende klassenraden niet altijd eenvoudig. Wanneer dit het geval is, is het belangrijk dat een delibererende klassenraad een al

te mathematische benadering van de leerresultaten vermijdt. De hoofdzaak daarbij is niet het optellen van de opeenvolgende resultaten, maar wel het interpreteren van de evolutie van leerlingen vanuit het volledige dossier en het inschatten van eventuele tekorten naar het volgende leerjaar toe.

- In geen geval mogen disciplinaire overwegingen de studiebeoordeling beïnvloeden. Als de leerling in de loop van het schooljaar probleemgedrag vertoond heeft, blijft dat buiten de deliberatie. De delibererende klassenraad mag hem daarvoor op dit moment niet de rekening presenteren. De praktijk wijst uit dat het vaak moeilijk is om dat gescheiden te houden.

4.3 Objectief

De klassenraad is zich bewust van psychologische processen die kunnen spelen tijdens het deliberatieproces. Zo kan stereotype beeldvorming bijvoorbeeld leiden tot onbedoelde en onbewuste discriminaties van verschillende doelgroepen (origine, sociale afkomst, geslacht) bij de attestering en het formuleren van een oriënteringsadvies ([Unia, Diversiteitsbarometer, blz. 182-185](#)).

4.4 Collegiaal en consensusgericht

De leden van de delibererende klassenraad hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Alle leraren moeten tijdens een delibererende klassenraad de kans krijgen om over een leerling hun persoonlijke beoordeling te geven; zij zullen die beoordeling evenwel nooit opdringen. Hoewel de reglementering een onderscheid maakt tussen stemgerechtigde en raadgevende leden, gaat men slechts uitzonderlijk over tot een stemming. Een stemming leidt in sommige gevallen immers tot een polarisatie over bepaalde vakken, terwijl beslissingen genomen in consensus, breder gedragen zijn. Wat de beslissing ook is, uiteindelijk zal elk lid van de delibererende klassenraad zich loyaal gedragen tegenover de eindbeslissing.

Reglementaire aandachtspunten

Als de voorzitter van de delibererende klassenraad de stemming toch onvermijdelijk acht, dan zal de stemming binnen deze krijtlijnen moeten verlopen:

- Elk stemgerechtigd lid, ongeacht het aantal lestijden of het aantal vakken dat een leraar in de betrokken klassengroep voor zijn rekening neemt, beschikt over één stem. Als er gestemd moet worden, heeft het aantal vakken of lestijden, geen invloed op het stemgewicht (zie ook punt 2.1).
- Als twee of meer leraren gezamenlijk en op hetzelfde moment instaan voor een vak (bv. in geval van co-teaching of teamteaching), dan beschikken zij samen over één stem. Zij streven daarbij naar consensus.
- Als een leerling de werkplekcomponent van een duaal structuuronderdeel op verschillende werkplekken heeft ingevuld en er dus verschillende mentoren bij de leerling zijn betrokken tijdens hetzelfde schooljaar, beschikken de mentoren samen over één stem. Bij staking van stemmen van de mentoren stemt de trajectbegeleider namens de mentoren met behoud van de toepassing van de eigen stem.
- De voorzitter stemt telkens onmiddellijk mee.
- Als de helft plus één van de stemgerechtigde leden akkoord gaat met een ontwerpbeslissing, dan is die beslissing als meerderheidsbeslissing rechtsgeldig. Als het aantal pro- en contrastemmen gelijk is, dan spreekt men van staking van stemmen. De stem van de voorzitter is dan doorslaggevend.

Aanbevelingen

- De wijze waarop er gestemd kan worden, wordt door de reglementering niet bepaald. Dat impliceert dat er al dan niet geheim gestemd kan worden. Daarover worden vooraf - op het niveau van de school - afspraken gemaakt.
- In geval van een stemming:
  - neemt elk stemgerechtigd lid deel aan de stemming en neemt het daarbij zijn verantwoordelijkheid op. Onthoudingen moeten een hoge uitzondering blijven;
  - heeft geen enkele leraar een vetorecht.

4.5 Discretieplicht

Elk lid van de delibererende klassenraad zal de beslissing, die collegiaal werd aanvaard, verdedigen. Hij legt de grootste discretie aan de dag. Die houding vloeit voort uit het ambtsgeheim van de leraar. Het gebrek aan discretie kan de oorzaak zijn van juridische procedures vanwege ouders en/of leerlingen.

Aanbevelingen

- Na het bekend maken van de resultaten kunnen de leerlingen en hun ouders om advies vragen. Ze hebben daar recht op. Elk lid van de delibererende klassenraad moet zich echter zo uitdrukken dat aan de ernst van de collegiale beslissing niet getwijfeld kan worden. Appreciaties die een afwijkende mening laten vermoeden, worden vermeden.
- Als de betrokkenen de beslissing aanvechten, moet men hen wijzen op de beroepsprocedure die in het schoolreglement opgenomen is.

5 Dossier van de leerling

De delibererende klassenraad laat zich bij zijn beslissingen leiden door concrete gegevens uit het dossier van de leerling. Dit dossier bevat, in voorkomend geval:

- resultaten van proeven, toetsen of examens die door de leraren van de leerling werden afgenomen (zie punt 5.1);
- **(indien de school een geïntegreerde proef organiseert)** de resultaten van de geïntegreerde proef (zie punt 5.2);
- de beslissingen, vaststellingen en de adviezen van de begeleidende klassenraad (zie punt 5.3);
- de externe certificering (zie punt 5.5).

5.1 Resultaten van proeven, toetsen of examens die door de leraren van de leerling werden afgenomen

Doorheen het schooljaar worden leerlingen geëvalueerd met verschillende bedoelingen, onder meer om:

- Tussentijds zicht te krijgen op de wijze waarop de leerling vordert. Men heeft daarbij zowel oog voor de leerresultaten als voor het leerproces. Die feedback is belangrijk voor de leerling zelf (om te weten waar hij staat) en maar biedt de leraren ook de mogelijkheid om de leerling
  - Hetzij te stimuleren, te remediëren (aangepaste oefeningen, inhaallessen ...), te compenseren of te dispensereren.
  - Hetzij te heroriënteren. Dat zou wel eerder uitzonderlijk moeten blijven. Wanneer de school voldoende ondersteuning biedt bij het keuzeproces van de leerling, zal een klassenraad leerlingen aanzetten om studiekeuzes serieus te nemen door veranderingen in de loop van het schooljaar niet aan te moedigen. Dat vereist wel dat de klassenraden zelf focussen op een

begeleiding die gericht is op een volledig schooljaar, en dat zij normaal gezien geen adviezen zullen geven om in de loop van het schooljaar nog van studierichting te veranderen. Je vindt hierover meer informatie in de bouwsteen [Onderwijsloopbaan](#) van het vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs.

- Tussentijds zicht te krijgen op de kwaliteit van **het onderwijsleerproces**. Leraren kunnen aan de hand van de evaluatiegegevens van hun leerlingen beslissen om het onderwijsleerproces bij te sturen (tempo en/of werkvormen aanpassen ...).
- Na te gaan of een leerling in voldoende mate de leerplandoelen (kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes) bereikt heeft om al dan niet te kunnen overgaan naar een volgend leerjaar en/of een van rechtswege geldend studiebewijs te behalen dat een bepaald civiel effect sorteert (studiegetuigschrift, diploma, certificaat van een Se-n-Se-opleiding).

In deze tekst benaderen wij evaluatie vooral vanuit deze laatste doelstelling. Dat impliceert dat de **leerplandoelen altijd het uitgangspunt van evaluatie** vormen.

De schoolbesturen bepalen zelf of ze evalueren op basis van examens of proeven, *hoe* en *wanneer* ze dat doen. **Alleen de geïntegreerde proef is in bepaalde eindjaren bso, kso, tso verplicht.**

Evaluatie behoort tot de pedagogische vrijheid, maar een goed evaluatiebeleid beantwoordt aan deze criteria:

- **valide**: de evaluatie is representatief voor en conform de doelen in het leerplan;
- **betrouwbaar**: de evaluatie wordt niet beïnvloed door toevalsfactoren (zoals het moment waarop men evalueert, wie evalueert, andere externe factoren, ...);
- **transparent**: de leerling weet hoe hij geëvalueerd zal worden.

Afspraken maken over het evaluatiebeleid (verhouding dagelijks werk en proefwerk; verhouding kennis, inzicht, vaardigheden, attitudes; verhouding leerplancomponenten; verhouding basis en verdieping/uitbreiding, ...) is een belangrijke taak voor het schoolteam. Je vindt hierover meer informatie in punt 5 van de bouwsteen [Goed onderwijs](#) van het vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs.

Reglementaire aandachtspunten

- Als de punten toegekend bij een mondelinge proef, betwist worden, dan wordt van de betrokken leraar verwacht dat hij kan aantonen hoe hij tot die punten gekomen is. Daartoe zal hij een overzicht geven van de gestelde vragen en een reconstructie van de gegeven antwoorden, op basis van een schriftelijke voorbereiding van de leerling en/of van de eigen notities (van de leraar).
Dezelfde redenering geldt eigenlijk ook t.a.v. de evaluatie van praktische proeven, de geïntegreerde proef, kunstvakken ...
In geval van een zwak resultaat wordt dit best van meet af aan ingecalculleerd.
- De leerplandoelstellingen vormen altijd het uitgangspunt van de evaluatie. Naast doelen op het gebied van kennis, inzichten en vaardigheden, wordt meestal ook een aantal *attitudes* nagestreefd. De vraag is in welke mate het (niet) beschikken over bepaalde attitudes een element in de deliberatie kan zijn.
Er is een verschil in de benadering tussen:
  - attitudes die, als leerplandoelstellingen, in het verlengde liggen van het studierichtingsprofiel (zoals het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen in het kader van een praktijklles ...), en

- attitudes die men in het kader van leren leren en/of als leerplandoelen van een specifiek vakleerplan, nastreeft (zoals orde, medewerking ...).

Het ligt voor de hand dat *attitudes die in het verlengde liggen van het studierichtingsprofiel*, in de eindbeoordeling meegenomen worden. Dat kan echter alleen op voorwaarde dat:

- het studiereglement uitdrukkelijk bepaalt dat de evaluatie van die attitudes een element in de studiebeoordeling is;
  - er vanuit het lerarenteam aan die attitudes gewerkt werd (bv. tijdens stages, in de geïntegreerde proef);
  - de leerling/ouders geregeld geïnformeerd werden over de evolutie (op basis van concrete beschrijvingen via bv. het individueel stagedossier, geformuleerde werkpunten, aangeboden remediëring).
- Vooral in de lagere leerjaren zullen sommige scholen bepaalde *attitudes die men in het kader van leren leren* (bv. orde, medewerking ...) *en/of als leerplandoelen van een specifiek vakleerplan nastreeft*, evalueren en erover rapporteren. Dat gebeurt bij voorkeur in de vorm van beschrijvingen van concrete gedragingen (zonder ze te kwantificeren). De kans is groot dat de studiehouding zich in de beoordeling van het dagelijks werk laat voelen. Mede daarom kan dit nooit een doorslaggevend element zijn bij de eindbeoordeling, maar enkel een aanvullend of versterkend motief. Het is dus in elk geval af te raden dergelijke leerattitudes sterk mee te laten spelen tijdens een deliberatie, ook omdat er nauwelijks nog een verband is met leerplandoelen, die eigenlijk het uitgangspunt van de evaluatie en deliberatie moeten zijn.
  - Ten slotte moet men er zich van bewust zijn dat de interpretatie van evaluatiegegevens niet altijd eenvoudig is. Men moet zich hoeden voor een al te mathematische benadering van de leerresultaten. De hoofdzaak is niet het optellen van de opeenvolgende resultaten, maar wel het interpreteren van hun evolutie vanuit het volledige dossier en het inschatten van eventuele tekorten naar het volgende leerjaar toe.

Aanbevelingen

- Een aantal leerplannen maakt een onderscheid tussen basisdoelstellingen enerzijds, en uitbreidings- en verdiepingsdoelstellingen anderzijds. Het aanbieden van uitbreidingsdoelstellingen (kwantitatieve benadering, d.i. extra leerstof) of verdiepingsdoelstellingen (kwalitatieve benadering, d.i. een hoger beheersingsniveau) kan gepaard gaan met een interne differentiatie binnen de klassengroep. Het gaat echter om één leerplan. Het zwaartepunt bij de evaluatie ligt hoe dan ook op de basisdoelen. Een tekort voor een vak zal steeds hoofdzakelijk het gevolg zijn van het niet bereiken van de basisdoelen. **In geval van betwisting** kan dat aangetoond worden op basis van een oplistijng van de niet-verworven leerplandoelen. Tekorten voor de verdieping/uitbreiding zijn vooral een belangrijk gegeven voor het advies, bv. voor de vervolgstudies. Let wel: dit mag niet worden geïnterpreteerd als een verhouding tussen eindtermen tegenover andere leerplandoelen (zie ook punt 3.3, eerste reglementair aandachtspunt).
- Bepaalde leerplannen zijn opgebouwd vanuit een geïntegreerde visie. Heel wat competenties worden over de vakken heen samen genomen: scholen werken vanuit clusters van competenties of doelen (eerder dan vanuit vakken). De klassenraad moet de consequenties daarvan voor de deliberatie vooraf wel goed inschatten, en dit altijd vanuit het globale dossier bekijken. De rapportering naar ouders en leerlingen zal bij voorkeur gebaseerd zijn op de inhoudelijke indeling of clustering waarvoor de school opteert, met telkens een afzonderlijke quotering. De afweging van die verschillende delen moet in elk geval gebeuren binnen het globale concept. Voordeel is dat tekorten op vakonderdelen duidelijk naar boven komen. Ook bij de motivering

van de beslissing zal de delibererende klassenraad makkelijk de niet-bereikte leerplandoelen aan kunnen tonen.

Het toekennen van één globale quotering aan alle clusters samen zorgt voor een ander beeld op de deliberatie. Als een leerling voor bepaalde clusters tekorten heeft, die - naar het oordeel van de klassenraad - fundamenteel zijn, maar globaal gezien toch een voldoende haalt, dan impli- ceert deze keuze dat het vanuit juridisch oogpunt moeilijk is om de leerling op basis daarvan niet te laten slagen. 50 % moet immers verplicht als een slaagcijfer worden beschouwd.

Voor de leerling en de ouders moet het in elk geval van meet af aan duidelijk zijn hoe het werken met clusters geconcretiseerd wordt naar toetsen, proefwerken, quotering (transparantie).

5.2 Resultaten van de geïntegreerde proef

Vanaf het schooljaar 2022-2023 is het organiseren van de geïntegreerde proef in de tweede leerjaren van de derde graad bso, kso en tso en in de derde leerjaren van de derde graad bso niet meer reglementair verplicht. Vanuit de visie dat de gip kansen biedt om op diverse wijzen de leerplandoelen vakoverschrijdend te bereiken en te toetsen, hebben sommige scholen de geïntegreerde proef behouden. De evaluatie van de gip reikt de delibererende klassenraad een oordeel aan over het voldaan hebben voor de praktische, de technische of kunstzinnige aspecten van de vorming. Het is dan aan de delibererende klassenraad om die deelelementen in te passen in zijn oordeel over de totale vorming.

Met het wegvallen van de verplichting van de geïntegreerde proef, is in de regelgeving ook geschrapt dat het resultaat op de gip richtinggevend is bij de eindbeoordeling. Scholen bepalen voortaan zelf welke plaats de gip evaluatie krijgt in het geheel van de vorming en communiceren daarover in het schoolreglement. De delibererende klassenraad beslist echter op basis van het globale dossier. Een tekort op de gip leidt dus niet automatisch tot een C-attest. Omgekeerd betekent een geslaagde gip evenmin dat de delibererende klassenraad abstractie moet maken van de andere elementen in het dossier. Elke beslissing moet inhoudelijk gemotiveerd worden.

5.3 Beslissingen, vaststellingen en de adviezen van de begeleidende klassenraad

Als begeleidende klassenraden in de loop van het schooljaar geregeld vergaderd hebben om de vorderingen van de leerlingen te evalueren, de begeleiding van leerlingen te optimaliseren en, zo nodig, remediërende initiatieven te nemen, dan kunnen uit dat geheel op de deliberatie conclusies getrokken worden die belangrijk genoeg zijn om ze naast de evaluatieresultaten te leggen.

Wij verwijzen hier naar de mededeling "[Algemene Pedagogische Reglementering nr. 2: De begeleidende klassenraad in de loop van het schooljaar](#)" (MLER_124). In die algemene pedagogische reglementering ligt de klemtoon op de mogelijkheden die een begeleidende klassenraad biedt om leerlingen te begeleiden op basis van de beschikbare informatie in het dossier van de leerling.

5.3.1 Wat met een aangepast programma?

Het is mogelijk dat sommige leerlingen, na beslissing van de klassenraad, een aangepast programma krijgen. We denken aan vrijstellingsmogelijkheden voor o.m.:

- leerlingen die wegens ziekte, ongeval of specifieke onderwijsbehoeften bepaalde vakken niet kunnen volgen;
Zie mededeling "[Zorg voor de zieke leerling in de secundaire school](#)" (MLER_126), punt 3.1.2.
- leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften die ondersteuning krijgen op basis van een gemotiveerd verslag;

- leerlingen met tijdelijke leerproblemen of leerachterstanden voor een of meer vakken;
Zie mededeling “[De ex-OKAN-leerling in de vervolgschool](#)” (MLER_025), punten 2 en 3.
- leerlingen met een flexibel leertraject op basis van het binnen het secundair onderwijs al eerder geslaagd zijn voor bepaalde delen;
Zie mededeling “[Flexibele leertrajecten in het voltijds gewoon secundair onderwijs](#)” (MLER_142), punt 5.
- ...

De programmaonderdelen die wegvallen, worden waar mogelijk in elk van die gevallen vervangen door andere delen waarbij de finaliteit van het structuuronderdeel niet aangetast mag worden. Dat impliceert uiteraard dat de leerling niet geëvalueerd wordt over de delen waarvan hij, in tegenstelling tot zijn medeleerlingen, vrijgesteld werd. Hij wordt uitsluitend geëvalueerd voor de vakken en vakonderdelen die hij effectief gevolgd heeft (met inbegrip van de vervangende vakken en vakonderdelen). Wat alleszins nooit kan, is dat een klassenraad bij de start of in de loop van het schooljaar zo veel vrijstellingen toekent dat de vraag of de leerling in voldoende mate de leerplandoelen van het gevolgde structuuronderdeel bereikt heeft, op het einde van het schooljaar niet meer positief beantwoord kan worden. Dan is hij te ver gegaan. De slaagkansen van de leerling moeten altijd gevrijwaard blijven. Of anders geformuleerd: men moet erover waken dat de delibererende klassenraad ook op basis van het aangepaste programma over voldoende gegevens beschikt om een beslissing te kunnen nemen op het einde van het schooljaar.

5.3.2 Wat bij een onvolledig dossier?

Bepaalde omstandigheden (ziekte, heirkraft, fraude ...) kunnen ertoe leiden dat het dossier niet volledig is. Het komt dan aan de klassenraad toe om te bepalen of hij al dan niet over voldoende relevante gegevens beschikt om de deliberatievraag te beantwoorden. Oordeelt hij dat dit niet zo is, dan zijn bijkomende proeven een mogelijkheid. Oordeelt hij dat het wel zo is, dan moet de klassenraad expliciet motiveren waarom de leerling in kwestie, ondanks de bijzondere omstandigheden, toch geen bijkomende proeven krijgt (zie punt 6.2).

Door het lerarentekort kan het leerlingendossier in sommige klassen hiaten hebben. Als een leraar langdurig afwezig was en/of er werd geen (vervangende) leraar gevonden om de lesopdracht op te nemen, dan kwamen de leerplandoelen mogelijks niet allemaal aan bod. Deze hiaten vallen volledig buiten de verantwoordelijkheid van de leerling, maar maken mee deel uit van het globale dossier van de leerling. De delibererende klassenraad houdt er rekening mee bij het nemen van een beslissing over het al dan niet geslaagd zijn van de leerling. Ondanks deze hiaten zal het leerlingendossier voor de grote meerderheid van de leerlingen wel voldoende relevante evaluatiegegevens bevatten om een gefundeerde beslissing te kunnen nemen. Binnen dit kader beslist de delibererende klassenraad volledig autonoom, waarbij elke beslissing kan gemotiveerd worden. De klemtoon blijft liggen op een prospectieve benadering en de kansen die de leerling heeft om in het volgende leerjaar te slagen.

5.4 Wat in geval van verandering van school of structuuronderdeel in de loop van het schooljaar?

Vaak rijst de vraag hoe men een deliberatiedossier samenstelt voor leerlingen die in de loop van het schooljaar van school of structuuronderdeel veranderd zijn. Duidelijk is dat:

- de (nieuwe) begeleidende klassenraad, onmiddellijk na de overgang, moet nagaan voor welke vakken de (nieuwe) leerling bijgewerkt moet worden om de rest van het schooljaar vlot te kunnen volgen. Als het nodig is, neemt men daarvoor een concreet begeleidings-, remediëerings-, en/of evaluatie-initiatief;
- de delibererende klassenraad zich uiteindelijk volledig autonoom over de deliberatievraag buigt. Aangezien hij die op basis van het globale dossier zal beantwoorden, impliceert dit dat hij, wat de proefwerkresultaten betreft:
  - rekening houdt met de vakken die ook vóór de overgang gevolgd werden, in zover ze relevant zijn bij het beantwoorden van de deliberatievraag. In principe worden de resultaten vóór resp. ná de overgang niet zo maar mathematisch bij elkaar ‘opgeteld’. Als het echter gaat over hetzelfde leerplan en men vaststelt dat precies dezelfde leerplaninhouden aan bod zijn gekomen en getoetst werden, kunnen hier eigenlijk weinig moeilijkheden rijzen (zelfs wanneer de didactische aanpak van beide leraren verschilt);
  - zich, voor vakken die nieuw zijn, uitsluitend baseert op de gerealiseerde inhaalbeweging en (uiteraard) de resultaten na de overgang.

Dat zou de ouders en de leerling op het moment van de overstap zo duidelijk mogelijk uitgelegd moeten worden.

5.5 Externe certificering

Externe certificering heeft betrekking op bekwaamheidsproeven die door instanties opgelegd worden, extern aan de school, in het kader van reglementaire voorwaarden inzake beroepsuitoefening.

- De Vlaamse Regering kan het met vrucht beëindigen van een structuuronderdeel afhankelijk stellen van het behalen van een dergelijke externe certificering. Momenteel is dat principe in het secundair onderwijs *alleen* van toepassing op de studierichting *Vrachtwagenchauffeur bso* (derde graad). Om die opleiding met vrucht te beëindigen, moet de leerling aan de school het bewijs leveren dat hij geslaagd is voor de proeven tot het behalen van het rijbewijs CE en de basiskwalificatie vakbekwaamheid groep C. Het niet-slagen voor die proeven geldt onmiddellijk als motivering voor het niet-slagen voor de opleiding. Een bijkomende motivering is niet vereist. Anderzijds impliceert het slagen voor die proeven niet automatisch dat de leerling ook voor de opleiding geslaagd is. Dat blijft de beslissingsbevoegdheid van de delibererende klassenraad.
- In het kader van de *veiligheidsopleidingen* kunnen o.m. behaald worden:
  - getuigschrift bedrijfshulpverlener (toegekend door en onder de verantwoordelijkheid van de instellingen of werkgevers die door de FOD WASO zijn gelegitimeerd om vorming en bijscholing aan hulpverleners te verstrekken volgens titel 5 van boek I van de [Codex over het welzijn op het werk](#));
  - modulecertificaat levensreddende handelingen van het nieuwe brevet BO1 (‘brandweerman’), attest eerste interventieploeglid, attest werken op hoogte, attest kleine blusmiddelen (toegekend door en onder de verantwoordelijkheid van de brandweerschool, in samenwerking met de secundaire school);
  - een federaal geschiktheidsattest (FGA) (uitgereikt door een opleidingscentrum voor de civiele veiligheid);
  - slaagattesten van de selectieproeven betreffende de ingangsexamens voor de opleiding van politie-inspecteur en politieagent (toegekend door en onder de verantwoordelijkheid van de politieschool, in samenwerking met de secundaire school);

Het behalen daarvan is echter geen noodzakelijke voorwaarde om voor het geheel van de opleiding te kunnen slagen. Omgekeerd, is het er op zich evenmin een garantie voor. De autonomie van de delibererende klassenraad blijft ten volle spelen.

- In sommige goedgekeurde leerplannen wordt dan weer verondersteld dat de afgestudeerden beschikken over een extern toegekende startkwalificatie om het beroep te kunnen uitoefenen. Zo wordt bv. in *Fotolassen bso* gerefereerd aan het behalen van minimaal één gehomologeerd IWF-lascertificaat als één algemene doelstelling. Toch ligt ook daar de beslissingsbevoegdheid bij de delibererende klassenraad. Als een leerling voor zo'n lasproef niet zou slagen, rijzen er grote vragen naar latere tewerkstelling. Een klassenraad kan niet zomaar aan de niet-verworven vaardigheden voorbij gaan. Toch is dit slechts één element uit het globale dossier. Het niet-slagen voor die proef geldt niet onmiddellijk als motivering voor het niet-slagen voor de opleiding. Een bijkomende motivering is vereist.

6 Concrete beslissingen

6.1 Vervroegd attesteren

De reglementering bepaalt dat deliberatiebeslissingen in beginsel genomen worden in de periode vanaf de vijfde laatste lesdag van de maand juni tot en met 30 juni van het betrokken schooljaar.

In de derde graad kan de klassenraad voor een individuele leerling eerder op het schooljaar de evaluatiebeslissing nemen op voorwaarde dat de leerling de toepasbare leerplandoelen van (het geheel van de vorming van) het leerjaar vóór het einde van het schooljaar heeft bereikt.

Reglementaire aandachtspunten

- Het initiatiefrecht voor een vervroegde deliberatiebeslissing ligt bij de klassenraad.
- Vervroegd attesteren kan enkel als de leerling het geheel van de vorming van het leerjaar dat hij volgt eerder heeft bereikt. Vervroegd een oriënteringsattest C uitreiken kan dus niet.
- Deze mogelijkheid tot vervroegde uitreiking is niet van toepassing, wanneer ze in strijd is met andere regelgeving met betrekking tot het uitgereikte studiebewijs. Zo dient bijvoorbeeld de regelgeving met betrekking tot de opleiding tot zorgkundige steeds samen te worden gelezen met de relevante federale bepalingen, die stellen dat een opleiding tot zorgkundige steeds (minstens) 1 jaar moet duren.
- Op de modellen van studiebewijzen staat standaard de datum 30 juni. Als de delibererende klassenraad vervroegd het oriënteringsattest uitreikt, dan wordt deze datum op het model aangepast.

6.2 Uitgestelde beslissing (bijkomende proeven)

De reglementering bepaalt dat deliberatiebeslissingen in beginsel genomen worden uiterlijk op 30 juni van het betrokken schooljaar. Dat vormt de algemene regel. Waar begeleidende klassenraden goed gefunctioneerd hebben, waar leraren hun leerlingen gevolgd, begeleid en gesteund hebben, zijn normaal voldoende gegevens aanwezig om tot een besluit te komen. Bij het beantwoorden van de deliberatievraag zal een 'herexamen' weinig nieuwe informatie toevoegen.

Die reglementering sluit niet uit dat die termijn voor individuele gevallen verlengd kan worden tot uiterlijk de eerste schooldag van het daaropvolgende schooljaar. Het betreft hier geen uitstel van de eindbeoordeling, maar louter een langer dan gebruikelijk lopend besluitvormingsproces. Tijdens die periode kan de delibererende klassenraad bijkomende gegevens verwerven.

Aanbevelingen

- Het kan gebeuren dat een delibererende klassenraad er voor sommige leerlingen niet of moeilijk in slaagt het beslissingsproces op 30 juni af te ronden, bijvoorbeeld wanneer het dossier van de leerling:
  - onvolledig is, bv. er werden wegens ziekte of heirkraft (te veel) proefwerken gemist; of
  - onverwachts grote tekorten bevat die wellicht het gevolg zijn van uitzonderlijke persoonlijke omstandigheden, bv. een sterfgeval in de familie.

Wanneer leraren het noodzakelijk vinden dat er extra gegevens verworven worden, zijn bijkomende proeven een optie.

Een bijkomende proef is echter niet de normale afloop van een schooljaar. Leerlingen en ouders kunnen ze dan ook *niet* als een recht op een *tweede kans* opeisen. Het is aan te bevelen dat in het schoolreglement verduidelijkt wordt dat bijkomende proeven slechts in een beperkt aantal gevallen worden opgelegd.

- In geval van een onvolledig dossier of bij uitzonderlijke persoonlijke omstandigheden, kan de delibererende klassenraad van mening zijn dat er toch voldoende relevante gegevens voorliggen om te kunnen beslissen. In voorkomend geval moet de klassenraad expliciet motiveren waarom de leerling in kwestie niet in aanmerking komt voor bijkomende proeven.
- De inhoud van een bijkomende proef moet altijd afgestemd zijn op de individuele noden van de leerling (in relatie tot de leerplandoelen). Alleen de delen waarvoor de klassenraad bijkomende informatie nodig heeft om een gefundeerde beslissing te kunnen nemen, vormen de inhoud van de bijkomende proef. De klassenraad biedt een duidelijk overzicht aan van de inhoud die de leerling nodig heeft om de bijkomende proef tot een goed einde te brengen.
- Na het afnemen van een of meer bijkomende proeven, zal de voltallige delibererende klassenraad opnieuw samen moeten komen om te beraadslagen over de nieuwe globale situatie van de leerling *met inachtneming van alle resultaten en gegevens die al in juni voorlagen*. Of hij het leerjaar met vrucht beëindigt, hangt af van het samenspel van alle gegevens en uitslagen. Weliswaar zal het resultaat op de bijkomende proeven het antwoord op de deliberatievraag in een bepaalde richting duwen (anders zijn ze eigenlijk overbodig), toch zal de uiteindelijke motivering terug moeten kunnen vallen op het volledige dossier. Een loutere verwijzing naar het resultaat op de bijkomende proeven zal niet volstaan.
- In de laatste leerjaren van het secundair onderwijs is een retrospectief aspect sterker aanwezig. De mogelijkheden tot heroriëntering zijn er ook kleiner. Bij een klein aantal tekorten zullen sommige klassenraden er daarom toe geneigd zijn de leerling toch de kans te geven om via bijkomende proeven de twijfels bij de klassenraad weg te werken. Dat is verdedigbaar. Wel dient de delibererende klassenraad vooraf goed te overwegen dat in bepaalde gevallen, bv. wanneer het resultaat van één vak er sterk op achteruit gaat terwijl andere tekorten werden weggewerkt, een oriënteringsattest C moeilijk te motiveren zal zijn.
- Een bijkomende proef kan in geen geval als straf gehanteerd worden.
- Het is wenselijk dat scholen die tot dezelfde scholengemeenschap behoren, overleggen over hun visie op bijkomende proeven om te komen tot een betere afstemming. Als in de ene school veel meer bijkomende proeven worden gegeven dan in de andere, zal dat bij sommige leerlingen en ouders de vraag naar een tweede kans alleen maar toe doen nemen.

6.3 Studiebekrachtiging (attestering)

Als een delibererende klassenraad oordeelt dat een leerling al dan niet toegelaten kan worden tot een volgend leerjaar, formuleert hij die beoordeling in de vorm van een oriënteringsattest. Die beslissing is een juridische uitspraak op basis waarvan de regelmatige leerling toelatingsrecht verwerft. Er worden drie oriënteringsattesten onderscheiden.

Deliberatiebeslissingen kunnen, in principe op het einde van een graad of een eindleerjaar, ook leiden tot een studiebekrachtiging die een bepaald civiel effect sorteert (studiegetuigschrift, diploma, certificaat van een opleiding secundair-na-secundair (Se-n-Se)).

6.3.1 Oriënteringsattest A

Op een oriënteringsattest A wordt vermeld dat de leerling het leerjaar met vrucht beëindigd heeft in de betrokken school en dus tot het volgend leerjaar toegelaten mag worden.

Het oriënteringsattest A kan in alle leerjaren toegekend worden, met uitzondering van:

- het tweede leerjaar van de derde graad;
- het derde leerjaar van de derde graad;
- een Se-n-Se van de derde graad kso-tso.

Het oriënteringsattest A biedt de leerling de mogelijkheid om conform de toelatingsvoorwaarden over te stappen naar het volgende leerjaar in welke onderwijsvorm en/of structuuronderdeel dan ook.

Reglementair aandachtspunt

Vanaf het schooljaar 2022-2023 is het advies van het CLB niet meer vereist wanneer een leerling kiest om na een A-attest over te zitten in een ander structuuronderdeel.

Aanbevelingen

- De delibererende klassenraad zal zich in de eerste plaats richten op het structuuronderdeel dat volgens de curriculumopbouw logisch voortbouwt op het gevolgde leerjaar. Er wordt niet gedeeld met het oog op de algemene toelatingsvoorwaarden, die zeer ruim zijn. Als een leerling vanuit het gevolgde structuuronderdeel logisch door kan stromen, zal hij een oriënteringsattest A krijgen.
- Hoewel reglementair niet verplicht, is het aan te bevelen dat de delibererende klassenraad die vermoedt of weet heeft van een leerling die na het behalen van een oriënteringsattest A wil overzitten, een advies formuleert als onderdeel van de studiekeuzebegeleiding. Dat advies kan aansluiten bij de vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad in de loop van het schooljaar.

6.3.2 Oriënteringsattest B

Op een oriënteringsattest B wordt vermeld dat de leerling het leerjaar met vrucht beëindigd heeft in de betrokken school en dus tot het volgend leerjaar toegelaten mag worden, behalve in bepaalde onderwijsvormen en/of onderverdelingen.

Het oriënteringsattest B kan in de derde graad enkel toegekend worden in het 1ste leerjaar van de derde graad tso. Een leerling krijgt een oriënteringsattest B wanneer hij het leerjaar met vrucht beëindigt en tot een volgend leerjaar toegelaten mag worden behalve in bepaalde onderwijsvormen of structuuronderdelen.

Als een logische doorstroming wegens een of meer tekorten niet mogelijk is (dus geen A-attest), dan kan het zijn dat de leerplandoelen die de leerling wel gehaald heeft, in het volgende leerjaar toch een studiekeuze mogelijk maken die beter tegemoet komt aan de bekwaamheden en interesses van de leerling. Die formule biedt kansen voor leerlingen die, gezien hun inzet en mogelijkheden, weinig baat vinden bij het zittenblijven. De delibererende klassenraad kan de tekorten in een bepaald domein acteren en kan de gunstige verworvenheden en ontwikkelingen valoriseren. De studieduur wordt niet nodeloos verlengd.

Reglementaire aandachtspunten

- Op het oriënteringsattest B mag slechts één clausuleringsrubriek ‘behalve’ worden ingevuld. Bij gebruik van de rubriek ‘onderwijsvorm(en)’ moet de stippellijn bij de rubriek ‘onderverdeling(en)’ dik doorstreept worden, en omgekeerd.
- Men mag niet clausuleren voor een vak, noch voor een component van een studierichting, noch voor het complementair gedeelte.
- In de derde graad kan het oriënteringsattest B alleen toegekend worden in het eerste leerjaar van de derde graad tso.
  - Een clausulering op het einde van het 1ste leerjaar van de derde graad aso, bso of kso is dus onmogelijk.
  - In het 1ste leerjaar van de derde graad tso kan alleen geclausuleerd worden voor de onderwijsvorm “technisch secundair onderwijs”, niet voor bepaalde tso-studierichtingen. De leerling wordt naar een bso-studierichting van hetzelfde studiegebied verwezen. In het 2de leerjaar van de derde graad bso kan hij worden toegelaten mits een gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad. Aangezien deze toelatingsvoorwaarden enkel gelden bij een overgang naar hetzelfde studiegebied, kan deze clausulering in principe enkel in studiegebieden die zowel bso- als tso-studierichtingen bevatten. Een verandering van studiegebied kan alleen om ernstige medische, psychische, sociale of onderwijskundige redenen.
- Onderzoek heeft uitgewezen dat overzitten niet altijd in het belang is van een optimale studieloopbaan. Daarom voegde de regelgever een bijkomende voorwaarde toe voor leerlingen die na het behalen van een oriënteringsattest B het leerjaar als regelmatige leerling willen overzitten in hetzelfde of een ander structuuronderdeel.

Bij een B-attest in het 1ste leerjaar van de derde graad, formuleert de klassenraad verplicht een gunstig of ongunstig advies over overzitten. Dat staat standaard vermeld op het (model van) oriënteringsattest B. De leerling kan enkel overzitten na een gunstig advies van de delibererende klassenraad.

Bij een ongunstig advies moet de leerling sowieso naar het 2de leerjaar van de derde graad overgaan ook als hij van school verandert. In de aanbeveling hieronder lees je hoe het advies van school tot stand kan komen.
- Vanaf het schooljaar 2022-2023 is het advies van het CLB niet meer vereist wanneer een leerling kiest om na een B-attest over te zitten.

Aanbevelingen

- De clausulering is een groepsbeslissing. Ze kan niet door een bepaalde leraar opgelegd worden. De delibererende klassenraad moet over de globale situatie van de leerling oordelen. De hele klassenraad en elk lid ervan neemt de hele verantwoordelijkheid op zich, in de overtuiging daarmee de leerling te helpen in het uitstippelen van een gunstige studieloopbaan.
- Het toekennen van een oriënteringsattest B wordt ook wel de geclausuleerde bevordering genoemd.
  - De leerling wordt *bevorderd*. Hij beëindigt het leerjaar met vrucht en loopt geen schoolse vertraging op.
  - Die bevordering wordt wel *geclausuleerd*. De delibererende klassenraad beperkt weloverwogen de ruimte waarin de leerling voor verdere studierichtingen kan kiezen. Dat gebeurt met constructieve bedoelingen.

De school verduidelijkt de positieve bedoelingen achter het oriënteringsattest B aan de leerling en de ouders. Daarbij ligt de klemtoon op de mogelijkheden die hij open laat.

- Bij de uitreiking van een oriënteringsattest B moet de delibererende klassenraad in de motivering van zijn beslissing de redenen kenbaar maken waarom de leerling, die eigenlijk wel geslaagd is, toch de toegang tot welbepaalde onderwijsvormen ontzegd moet worden. Er moet dus **worden aangetoond waarom** de behaalde resultaten **leiden tot de uitsluiting van de vermelde** onderwijsvorm. Uit de motivering moet blijken dat dit zorgvuldig afgewogen werd. Bij betwisting kan dat eventueel geconcretiseerd worden op basis van een overzicht van de niet-behaalde leerplandoelstellingen.
- Een klassenraad kan pas een verantwoorde clausulering uitspreken als de leraren een goede kennis hebben van de algemene structuur in het secundair onderwijs (onderwijsvormen, studiegebieden, structuuronderdelen, curriculumopbouw). Wij bevelen aan om die kennis nog te verruimen. Er zijn verschillende instrumenten die een school als hulpmiddel kan gebruiken:
  - [Vrij CLB netwerk](#) biedt informatiebrochures aan per graad. Elke brochure bevat informatie over alle bestaande opleidingen in de verschillende onderwijsvormen en studiegebieden. De lessentabellen staan ter vergelijking bij elkaar.
  - [Onderwijskiezer](#) is een website met objectieve, onafhankelijke en kwaliteitsvolle informatie over het hele onderwijslandschap.
  - Een ander instrument om daaraan te werken is het studieloopbaanrooster. In een studieloopbaanrooster inventariseert men de overgangsmogelijkheden zoals de scholen van de regio die in de praktijk zelf ervaren. Idealiter is het niet beperkt tot het niveau van de scholengemeenschap, maar bevat het volledige studieaanbod in de regio. De uiteindelijke bedoeling van studieloopbaanroosters is het in kaart brengen van de overgangen op scharniermomenten met het oog op een gestoffeerde ondersteuning van de leerling en de delibererende klassenraad. Het is een instrument dat kan bijdragen tot betere adviezen en oriënteringsattesten.
- In elk geval moet de delibererende klassenraad zich in zijn clausuleringen beperken tot die studieloopbanen waarop hij een duidelijk zicht heeft. Vele scholen clausuleren vanuit die bekommernis uitsluitend voor de structuuronderdelen die ze zelf aanbieden. Dat biedt misschien de grootste zekerheid. Anderzijds is het ook een gemakkelijksoplossing. Vanuit een goede kennis van de algemene structuur in het secundair onderwijs kan ook een schooloverstijgende clausulering, die in bepaalde gevallen wel degelijk te verantwoorden is, in voldoende mate gemotiveerd worden. Studieloopbaanroosters op het niveau van de scholengemeenschap kunnen daarbij een hulp zijn.

Voorbeeld

Een school biedt in de derde graad alle studierichtingen aan van het studiegebied Handel uitgezonderd Informaticabeheer tso. Die laatste studierichting wordt wel in een andere school van de scholengemeenschap aangeboden. Het studieloopbanenrooster beschouwt de overgang van het tweede leerjaar van de tweede graad Handel tso naar het eerste leerjaar van de derde graad Informaticabeheer tso als een logische overgang.

Logischerwijze wordt een clausulering voor Boekhouden-informatica tso, uitgesproken op het einde van het tweede leerjaar van de tweede graad Handel tso, ook aangevuld met Informaticabeheer tso.

- De clausulering mag de verdere studiekeuze van de leerling niet meer beperken dan duidelijk nodig is. De delibererende klassenraad zal pas met grote omzichtigheid een hele onderwijsvorm uitsluiten. In dat geval zal de leerling grote tekorten hebben op het gebied van de (onderwijsvormgebonden) vakken van de basisvorming.
- Leerlingen die na het behalen van een oriënteringsattest B in het 1ste leerjaar van de derde graad het leerjaar als regelmatige leerling willen **overzitten** in hetzelfde of een ander structuuronderdeel kunnen dat enkel na een **gunstig advies** van de delibererende klassenraad overzitten.

Bij een gunstig advies van de delibererende klassenraad heeft de leerling de keuze:

- Hij gaat over naar het hoger leerjaar;
- Hij wil het leerjaar overzitten.

We raden aan om het advies van de delibererende klassenraad te laten aansluiten bij de vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad in de loop van het schooljaar. Idealiter zorgt het advies niet voor bijkomend werk, maar is het een logisch gevolg van het proces dat doorheen het schooljaar m.b.t. de onderwijsloopbaanbegeleiding werd gelopen waarbij de focus op een positieve studiekeuze ligt. In dat geval zal het advies geen verrassing zijn voor de leerling en zijn ouders. Het advies verwijst ook naar de resultaten van de leerling en legt daarbij een link tussen de zwakke resultaten voor een aantal vakken en de afgesloten onderverdelingen.

De gevolgen van een ongunstig advies zijn heel groot. De leerling wordt gedwongen om naar het volgende leerjaar over te gaan, ook wanneer hij wil overzitten in een andere studierichting. Dat geldt ook als hij van school verandert. De delibererende klassenraad is zich hiervan voldoende bewust.

6.3.3 Oriënteringsattest C

Op het oriënteringsattest C wordt vermeld dat de leerling het leerjaar in de betrokken school heeft beëindigd maar niet met vrucht.

Het oriënteringsattest C kan toegekend worden in alle leerjaren, met uitzondering van het facultatief derde leerjaar van de derde graad aso-kso ingericht in de vorm van een voorbereidend jaar op het hoger onderwijs.

Het oriënteringsattest C verplicht de leerling het leerjaar over te zitten. Hij kan daarbij - zo hij aan de toelatingsvoorwaarden voldoet - wel veranderen van onderwijsvorm en/of structuuronderdeel.

Reglementaire aandachtspunten

- Het gebeurt dat een delibererende klassenraad op het einde van het 1ste leerjaar van een graad van oordeel is dat de leerling in onvoldoende mate de leerplandoelen bereikt heeft om te kunnen overgaan naar het 2de leerjaar, maar ook weinig heil ziet in zittenblijven. Als het schoolbestuur er vooraf voor gekozen heeft in zulke gevallen flexibele leertrajecten mogelijk te maken, dan kan:
  - de delibererende klassenraad het oriënteringsattest vervangen door de uitreiking van een attest van regelmatige lesbijwoning in afwachting van het wegwerken van de tekorten;
  - de voltallige toelatingsklassenraad van het 2de leerjaar van de graad - na overleg met voornoemde delibererende klassenraad - de leerling toch toelaten, waarbij de leerling de tekorten voor de programmaonderdelen in het 1ste leerjaar weg moet werken vóór het einde van het tweede leerjaar van de graad in kwestie.

Meer informatie vind je in punt 5 van de mededeling over “[Flexibele leertrajecten in het voltijds gewoon secundair onderwijs](#)” (MLER_142).

- Een delibererende klassenraad die een laatstejaarsleerling een oriënteringsattest C wil geven, weegt dat zeer zorgvuldig af, zeker als die leerling de voorgaande vijf leerjaren met vrucht en zonder een waarschuwing met betrekking tot sommige vakken beëindigd heeft. Het blijft wel mogelijk om aan een leerling met ernstige tekorten, bijvoorbeeld omdat hij zich onvoldoende ingezet heeft, geen diploma van secundair onderwijs uit te reiken, maar de delibererende klassenraad zal die beslissing op basis van het globale dossier grondig moeten motiveren.

6.4 Advies

Naast een juridisch bindend oriënteringsattest kan een delibererende klassenraad aanvullend een schriftelijk advies formuleren, onder andere:

- suggesties voor het voortzetten van de studies als onderdeel van de onderwijsloopbaanbegeleiding;
- concrete individuele suggesties over studie- en werkmethoden en/of om bepaalde zwakke punten weg te werken, al dan niet ondersteund door een vakantietaak;
- een waarschuwing voor (een) vak(ken) waaraan de leerling het volgende schooljaar extra aandacht moet schenken;
- advies over het al dan niet overzitten van het leerjaar;
- (verplicht) in het 1ste leerjaar van de derde graad in een studierichting die concordeerbaar is naar de dubbele finaliteit of arbeidsmarktfinaliteit: advies met betrekking tot de arbeidsbereidheid en de arbeidsrijpheid met het oog op een mogelijke overstap naar duaal leren;
- (uitzonderlijk) in het 1ste leerjaar van de derde graad: advies met het oog op een mogelijke verandering van studiegebied bij de overgang naar het tweede leerjaar van die graad.

Wat niet kan, is tijdens een delibererende klassenraad ‘*een advies buitengewoon onderwijs*’ formuleren zonder dat daar een uitgebreid traject aan vooraf is gegaan. Een inschrijving in het buitengewoon onderwijs kan enkel als een leerling in het bezit is van een verslag. Dat impliceert dat school en CLB daartoe samen met de leerling en zijn ouders een traject hebben gelopen. Bovendien kan een leerling met een verslag nog de keuze maken om zich in te schrijven in een school voor gewoon secundair onderwijs. Na overleg met de ouders, klassenraad en het CLB over de aanpassingen beslist de school of de leerling een gemeenschappelijk curriculum (GC) of een individueel aangepast curriculum (IAC) volgt. De leerling kan ook kiezen om zich in een school voor buitengewoon onderwijs in te schrijven.

6.4.1 Onderwijsloopbaanbegeleiding

De delibererende klassenraad zal een geschreven advies formuleren voor het voortzetten van zijn studies:

- telkens de leerling voor een keuze staat (= op het einde van een graad);
- bij een oriënteringsattest B of C.

Als een leerling een leerjaar niet met vrucht beëindigt (C-attest), betekent dat nog niet dat het wenselijk is om hetzelfde structuuronderdeel over te doen. Dat zal alleen het geval zijn als de klassenraad meent dat de bekwaamheden in aanleg aanwezig zijn, maar nog onvoldoende ontwikkeld zijn. Zo niet, is een heroriëntering dringend gewenst. Het advies moet dit verduidelijken.

Aanbevelingen

Het advies kadert in de visie van de school op [onderwijsloopbaanbegeleiding](#).

- Het doel van het advies is om het keuzeproces bij de leerling te (her)activeren. Doorheen hun onderwijsloopbaan maken leerlingen werk van verschillende studiekeuzetaken, zoals horizonverruiming en zelfconceptverheldering. De klassenraad ondersteunt dit proces door een advies te formuleren. Daartoe formuleert de klassenraad antwoorden op vragen als:
  - Welke loopbaan sluit het beste aan bij deze leerling?
  - Welke loopbaan zal een positieve invloed hebben op de groei en de ontwikkeling van deze leerling?
- De klassenraad gaat daarbij op zoek naar een optimale afstemming tussen het profiel van de leerling en het profiel van de studierichting of het beroep. Hij streeft voor elke leerling een ononderbroken leerproces na.
- De delibererende klassenraad zoekt vooral naar elementen die van betekenis zijn in de onderwijsloopbaan en het keuzeproces van de leerling. Hij baseert zich hiervoor onder meer op:
  - vaststellingen die al gedurende het schooljaar in de begeleidende klassenraad besproken werden;
  - het leerlingendossier, dat naast de leervorderingen ook informatie kan bevatten over de studiehouding, de motivatie, de mogelijkheden, interesses en de veerkracht van de leerling;
  - gesprekken met de leerling en de ouders doorheen het schooljaar;
  - in voorkomend geval het advies van het CLB.

Het advies komt collegiaal tot stand.

- Alle betrokken leraren die aan de leerling les geven formuleren samen voor elke leerling een advies.
- Daartoe houden de leraren hun kennis van de structuur van het secundair onderwijs op peil. Ze hebben een ruime kijk op het onderwijsaanbod en de concrete kenmerken en eisen van de onderwijsvormen en de studierichtingen in de eigen school, in de eigen scholengemeenschap en in de streek. In het secundair onderwijs maken scholengemeenschappen afspraken over een objectieve leerlingenoriëntering en -begeleiding (in samenspraak met het CLB). Een goede onderwijsloopbaanbegeleiding is mede afhankelijk van de bereidheid van de klassenraden om schooloverstijgend te denken.

Bespreking van het advies met leerling en ouders

Een eenmalig advies zal moeilijker vallen, dan wanneer het een eindpunt en een logisch gevolg is van een proces dat is gelopen. Er wordt duidelijk afgesproken wie het advies met de leerling en vaak ook met de ouders bespreekt. Tijdens het gesprek neemt de collega een coachende houding aan. Deze houding impliceert onder meer dat hij vraagt naar de keuze die ouders en leerling zelf voor ogen hebben, en hoe het advies zich daartoe verhoudt.

Concrete tips vind je in punt 5.3 van de bouwsteen [Onderwijsloopbaan](#) in het vademecum zorgbreed en kansrijk onderwijs.

6.4.2 Een vakantietaak

Bij de toekenning in de maand juni van een oriënteringsattest A of B, kan de delibererende klassenraad van oordeel zijn dat een leerling best de basisdoelstellingen van een of ander vak gedurende de vakantie nog zou verstevigen. De leerling beëindigt zijn leerjaar met vrucht, kan met inachtneming van een eventuele clause overgaan, maar krijgt een vakantietaak mee. Dit wordt in het schriftelijk advies opgenomen.

Een vakantietaak is altijd facultatief, neemt het statuut aan van een aanbeveling of remediëring. Het kan niet opgevat worden als een verplicht of intrinsiek deel van het schooljaar dat pas op 1 september daaropvolgend van start gaat. Maar niets houdt de nieuwe begeleidende klassenraad tegen om - binnen zijn autonome en discretionaire bevoegdheid - de kwaliteit van de afgeleverde vakantietaak te plaatsen in de eigen begeleidingsstrategie.

Reglementaire aandachtspunten

- Een vakantietaak bindt de klassenraad van het volgende schooljaar niet. Het effect zal zeker bij verandering van school gering zijn. De begeleidende klassenraad van het volgende schooljaar kan wel voortbouwen op het afgeleverde werk. Indien bijvoorbeeld blijkt dat er nog altijd een aantal hiaten zijn, kan dat de start betekenen van een nieuwe remediëring. Wat niet kan, is bv. een automatische omzetting van niet of slecht gemaakte vakantietaken in een waarschuwing; dan begeeft men zich immers op het terrein van de vorige delibererende klassenraad. Evenmin mag men de vakantietaak mathematisch mee verrekenen in nieuwe resultaten (bv. in het "dagelijks werk" van de eerste periode van het daaropvolgend schooljaar); dan krijgt men immers een vertekening van die resultaten. Het resultaat van vakantietaken kan met andere woorden niet mee ingebracht worden tijdens de delibererende klassenraad van het daaropvolgende schooljaar.
- De leerling en de ouders moeten via het schoolreglement op de hoogte gebracht worden van de impact en de betekenis van een vakantietaak, bv. met een formulering als: "*De kwaliteit van het afgeleverde werk en de ernst waarmee het uitgevoerd werd zijn belangrijke gegevens voor de begeleidende klassenraad bij het begin van het volgende schooljaar.*"
- Als het schoolteam tot gezamenlijke afspraken kan komen over de impact van een vakantietaak, is het uiteraard aan te bevelen dat die naar de ouders en de leerlingen toe geëxpliciteerd worden.

Aanbevelingen

- Een vakantietaak is vooral aangewezen voor leerlingen die zich wel inzetten, maar die het, al dan niet wegens bijzondere omstandigheden, moeilijk hebben voor één of een paar vakken.
- Leerlingen die tekorten hebben wegens een opvallend gebrek aan inzet, worden wellicht beter (ook) gestimuleerd door een waarschuwing.

- Hoewel een vakantietaak geen juridisch bindende gevolgen heeft voor de klassenraad van het volgende schooljaar, toch zou die zijn verantwoordelijkheid niet opnemen als hij de vakantietaak niet zou laten aanknopen met opvolging en begeleiding, wellicht ook zelfs met remediëring.
- Een vakantietaak mag geen sanctie, geen straf, en ook geen verkapte "waarschuwing" zijn; het is wel een studiehulp. De opgave kan dus niet lukraak aangeduid worden, maar wordt met zorg uitgekozen en wel zo dat aan de noden van elke individuele leerling tegemoet gekomen wordt.
- Van de leraar wordt verwacht dat hij de vakantietaak met aandacht zal nazien en beoordelen. Het resultaat wordt zo nodig expliciet met de leerling besproken. De terugkoppeling over de opdrachtanalyse, inhoudelijke verwerking en/of gevolgde aanpak is een belangrijke zorg.

6.4.3 Een waarschuwing

Men kan ervoor opteren bij twijfel toch een positieve beslissing te nemen en de leerling één jaar respijt te geven: de leerling krijgt in het schriftelijk advies een "waarschuwing" mee, mag naar het volgende leerjaar overgaan en krijgt één jaar tijd om een tekort bij te werken. Als er binnen het jaar, ondanks permanent begeleiden en remediëren door de leraren, geen merkbare positieve evolutie komt, dan kan dit mede leiden tot de toekenning van een oriënteringsattest B of C. De waarschuwing wordt in het schriftelijk advies opgenomen.

Reglementaire aandachtspunten

- Een waarschuwing geven voor een of meer vakken heeft geen juridisch bindende gevolgen voor de klassenraad van het volgende schooljaar. Zeker bij verandering van school zal het effect wellicht gering zijn. De (nieuwe) delibererende klassenraad kan hoe dan ook opnieuw autonoom beslissen.
- De leerling en de ouders moeten via het schoolreglement op de hoogte gebracht worden van de impact en betekenis van een waarschuwing, bv. met een formulering zoals: *“Je krijgt één jaar tijd om bij te werken. Wij zullen je hierbij helpen. We verwachten dat je een merkbare positieve evolutie doormaakt. Is dat niet het geval, dan houden we daar het volgende schooljaar rekening mee bij de eindbeoordeling.”*

Aanbevelingen

- Een waarschuwing zal vooral een afdoend middel zijn voor leerlingen die tekorten hebben wegens een opvallend gebrek aan inzet. Ze kan met een vakantietaak gecombineerd worden (zie punt 6.4.2).
Leerlingen die zich inzetten, maar het, al dan niet wegens bijzondere omstandigheden, moeilijk hebben voor een of een paar vakken worden wellicht beter geholpen door een heroriëntering of een vakantietaak. Voor hen zal een waarschuwing eerder contraproductief zijn.
- Hoewel een waarschuwing geen juridisch bindende gevolgen heeft voor de klassenraad van het volgende schooljaar, zou het jammer zijn dat de nieuwe begeleidende klassenraad in die waarschuwing geen belangrijk signaal zou zien voor opvolging en begeleiding.
- Als de leerling tijdens het schooljaar dat volgt op een waarschuwing, niet positief evolueert, mag de delibererende klassenraad zich toch niet vast laten zetten door een al te mathematische benadering. Elk oriënteringsattest B of C moet immers gemotiveerd worden vanuit een afweging van *alle* concrete gegevens in het dossier van de leerling (zie verder punt 7.1) zodat een verwijzing naar de waarschuwing alleen niet zal volstaan.

6.4.4 Advies over het al dan niet overzitten van het leerjaar

Als een klassenraad vermoedt of weet heeft van een leerling die na het behalen van een *oriënteringsattest A* wil overzitten in een andere studierichting, dan is het *aan te bevelen* dat de delibererende klassenraad in deze situatie zelf een advies formuleert als onderdeel van de studiekeuzebegeleiding. Dat advies kan aansluiten bij de vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad in de loop van het schooljaar (zie punt 6.4.1 hierboven).

Bij de uitreiking van een *oriënteringsattest B* in het 1ste leerjaar van de derde graad tso is enkel de clausulering tso toegelaten. De delibererende klassenraad is in dit geval verplicht om een gunstig of ongunstig advies m.b.t. het overzitten van het leerjaar te formuleren. Bij een ongunstig advies moet de leerling sowieso naar het 2de leerjaar van de derde graad overgaan, ook als hij van school verandert (zie punt 6.3.2 hierboven).

Vanaf het schooljaar 2022-2023 is een advies van het CLB niet meer vereist wanneer een leerling ervoor opteert om over te zitten na een A- of B-attest.

6.4.5 Advies m.b.t. de arbeidsbereidheid en de arbeidsrijpheid met het oog op een mogelijke overstap naar duaal leren

Voor elke leerling die in het bso en voor quasi elke leerling die in het kso of tso het eerste leerjaar van de derde graad met vrucht beëindigt (A- of B-attest), brengt de delibererende klassenraad verplicht een gunstig of ongunstig advies uit met betrekking tot:

- de arbeidsbereidheid: een jongere die gemotiveerd is om bepaalde competenties te verwerven op de werkvloer is arbeidsbereid; en
- de arbeidsrijpheid: een jongere is arbeidsrijp als hij in staat is competenties te verwerven in een opleiding die vooral bestaat uit leren op de werkvloer en gemotiveerd is om dit te doen.

Dit dubbel advies wordt gegeven omdat de leerling de mogelijkheid heeft over te stappen naar duaal leren, ongeacht het feit of de school die attesteert zelf duale structuuronderdelen organiseert. Het advies is louter informatief, dus niet bindend, en vormt geen toelatingsvoorwaarde tot duale structuuronderdelen.

Beide adviezen worden vermeld op het (model van) oriënteringsattest [A of B](#).

Reglementair aandachtspunt

De reglementering spreekt niet over bso, kso en tso, maar over studierichtingen die *kunnen* worden geconcordeerd naar een studierichting met dubbele finaliteit of met arbeidsmarktfinaliteit (zie [Concordantie](#)). Hiermee gebruikt ze reeds de terminologie van het studieaanbod in het gemoderniseerde secundair onderwijs. De facto worden alle huidige bso-studierichtingen gevat. Ook in het kso en het tso is het niet-bindende advies verplicht met uitzondering van:

- derde graad kso: Audiovisuele vorming, Architecturale vorming, Beeldende vorming, Industriële kunst, Dans, Muziek en Woordkunst-drama;
- derde graad tso: Biotechnische wetenschappen, Industriële ICT, Industriële wetenschappen, Informatiebeheer en Voedingstechnieken.

Aanbeveling

Duaal leren biedt voor bepaalde jongeren zeker opportuniteiten. Het advies dat moet worden uitgebracht, is echter niet-bindend. Om zo weinig mogelijk planlast te genereren, raden we de scholen

aan er pragmatisch mee om te gaan. Scholen maken best gebruik van relevante informatie waarover ze reeds beschikken (vaststellingen tijdens stage, praktijklessen, observatie-activiteiten, ...). Indien men niet over voldoende relevante informatie beschikt, dan oordeelt de klassenraad best in het voordeel van de leerling.

6.4.6 Advies met het oog op een mogelijke verandering van studiegebied in de derde graad

Wanneer de toelatingsklassenraad van het tweede leerjaar van de derde graad, conform de toelatingsvoorwaarden, wil beslissen om een leerling te laten veranderen van studiegebied, dan heeft hij daartoe een advies nodig van de delibererende klassenraad van de studierichting die de leerling in het 1ste leerjaar van de derde graad met vrucht heeft gevolgd. Dit kan uitsluitend om ernstige medische, psychische, sociale of onderwijskundige redenen en zal dus zeer uitzonderlijk zijn.

Als een leerling die het 1ste leerjaar van de derde graad met vrucht beëindigt, om ernstige medische, psychische, sociale of onderwijskundige redenen mogelijk beter verandert van studierichting, studiegebied en/of onderwijsvorm, dan is het dus belangrijk dat de delibererende klassenraad in die zin een advies uitbrengt.

7 Motiveringsplicht

7.1 Motiveren vanuit het globale dossier

Elke deliberatiebeslissing moet *gemotiveerd* kunnen worden. Bij discussie zal de motivering gestaafd moeten worden aan de hand van het *deliberatiedossier*. Naarmate een beslissing strenger wordt, zullen ook de eisen waaraan de motivering moet voldoen, toenemen.

Algemeen gesteld wordt van de scholen echter niet verwacht dat ze op het einde van het schooljaar elke beslissing zeer omstandig motiveren. Via de motivering moeten de leerling en/of zijn ouders wel na kunnen gaan op welke doorslaggevende elementen de beslissing van de klassenraad gebaseerd is. In de meeste gevallen zal een verwijzing naar de resultaten en hun verhouding tot de globale resultaten (dus eigenlijk de evaluatiegegevens op het schoolrapport) volstaan als motivering. Bij een betwisting kan die motivering verfijnd en uitgebreid worden op basis van andere feitelijke gegevens die in het dossier aanwezig zijn. **Op dat ogenblik kan een zicht op de niet-behaalde leerplandoelen nuttig zijn.**

Gezien het individueel karakter van de toekenning van een oriënteringsattest, mag men bij de motivering ervan niet vervallen in stijlformules (die vaak voortvloeien uit voorbeeld- of standaardformuleringen). Dat neemt niet weg dat die de klassenleraar of secretaris van een delibererende klassenraad bij de verwoording van de motivering wel een houvast kunnen bieden. Cruciaal is echter dat:

- Er *concrete elementen, aanwezig in het dossier van de leerling*, aangevoerd worden, zoals ze ook door de klassenraad genotuleerd werden: resultaten van de vakken waarop zwak of onvoldoende gepresteerd werd, de oorzaken van/opmerkingen bij die resultaten, de doorslaggevende redenen waarop de beslissing gesteund is.
- De feitelijke juistheid van beslissingen, vaststellingen en adviezen van de begeleidende klassenraad blijkt uit bv. rapportcommentaren, een uitnodiging voor het oudercontact met vermelding van de reden, een terugkoppeling in de schoolagenda ... Kan men dit niet staven op basis van documenten, dan houdt men zulke gegevens beter buiten de motivering.

De delibererende klassenraad ligt in het verlengde van de leerlingenbegeleiding doorheen het schooljaar en steunt op het *globale dossier* van de leerling zoals dat doorheen de studieloopbaan van de leerling tot stand gekomen is.

Reglementaire aandachtspunten

- Het met vrucht beëindigen van leerjaren van het voltijds secundair onderwijs is niet noodzakelijk gebonden aan het slagen voor afzonderlijke toetsen, examens of proeven over een deel of het geheel van de vorming. Daarom moet een delibererende klassenraad zijn beslissingen altijd baseren op alle relevante gegevens in het dossier van de leerling.

Als een leerling slechts voor één vak een globaal tekort heeft, zal een delibererende klassenraad specifieke redenen moeten hebben om de leerling niet (onvoorwaardelijk) te laten slagen. Zelfs wanneer hij omstandig motiveert waarom de resultaten voor dat ene vak over het hele jaar (zowel wat dagelijks werk als proefwerken betreft) ondermaats zijn, dan nog is een loutere verwijzing naar slechts één tekort als motivering op zichzelf ontoereikend. De delibererende klassenraad mag zich bij zijn beraadslaging immers niet zonder meer fixeren op het tekort voor één vak, maar moet de andere concrete gegevens van het dossier afwegen tegenover dat ene tekort. Met een blik op het globale dossier zullen toch wel enkele van de volgende elementen bij de motivering betrokken moeten worden:

- de aard van het vak zelf: het aandeel in de totale studie (aantal lestijden), het belang voor de gekozen studierichting;
- de inhoudelijke analyse van het (de) vaktekort(en): welke specifieke leerplandoelen werden niet bereikt?
- de aangeboden remediëring voor het (de) “probleemvak(ken)”, en het resultaat daarvan;
- het globale jaarresultaat over alle vakken heen: dat zal minder gunstig zijn naarmate er voor andere vakken resultaten voorliggen die zwak zijn;
- de resultaten op andere vakken: zwakke resultaten zullen voor een prospectief denkende klassenraad indicatief zijn; een klassenraad mag zwakke resultaten echter niet als tekorten benaderen. Voor vakken waarvoor een leerling meer dan 50% behaalt, ligt er hoe dan ook een slaagcijfer voor;
- eerdere adviezen van de begeleidende klassenraad;
- ...

Kan de delibererende klassenraad de motivering niet op deze elementen baseren, dan is het logisch dat hij zich tot een advies beperkt (dat weliswaar niet bindend is).

- Een lessentabel is ingedeeld in basisvorming (B), specifiek (S) en complementair gedeelte (C). De vraag rijst welke impact dat heeft op het benaderen van de leerling vanuit het globale dossier.

Als een school ervoor opteert om in de eigen lessentabel voor een B- of S-vak meer uren in te richten dan het aanbevolen minimum van de lessentabel voorgesteld door Katholiek Onderwijs Vlaanderen, dan betreft het gewoon uren basisvorming of specifiek gedeelte. Die uren kunnen besteed worden aan de optimale realisatie van de basisdoelstellingen van het leerplan, of aan verdiepings- of uitbreidingsdoelstellingen. Een redelijke verhouding tussen basis en verdieping/uitbreiding is dan van belang.

Daarnaast kunnen ook complementaire vakken aangeboden worden. Ze komen niet voor als B- of S-vak. Voor complementaire vakken die door Katholiek Onderwijs Vlaanderen aanbevolen worden, zijn ook leerplannen ter beschikking (al dienen ze niet door de onderwijsinspectie goedgekeurd te worden). Voor andere dient op basis van een schoolleerplan te worden gewerkt. Ook

complementaire vakken zijn een deel van het globale dossier van de leerling. Ze mogen niet geïsoleerd benaderd worden. De mate waarin een complementair vak tijdens een delibererende klassenraad meespeelt, zal wel afhankelijk zijn van de specifieke deliberatievraag die, afhankelijk van het leerjaar, gesteld wordt. Het (relatief) belang ervan zal bij betwisting aangetoond moeten worden.

Voorbeeld

Als men het complementair gedeelte aanwendt om een blokstage in te richten, dan zal de stage-evaluatie uiteraard mee bepalen of de leerling de nodige kennis, vaardigheden en attitudes heeft verworven om als beginner in het beroep te kunnen stappen waar de gevolgde opleiding voor opleidt.

7.2 Formalisering

7.2.1 Oriënteringsattest B of C

De delibererende klassenraad moet de toekenning van een oriënteringsattest B of C schriftelijk motiveren. Dat kan onder uiteenlopende vorm maar moet wel strikt individueel-gericht zijn. De school moet ook verwijzen naar de mogelijkheid tot beroep en naar de daarbij te volgen procedure.

Reglementaire aandachtspunten

- Een mondelinge toelichting volstaat niet.
- Er mag geen informatie verstrekt worden die toelaat een vergelijking te maken met beslissingen die over andere leerlingen genomen werden. Uitsluitend informatie die de betrokken leerling en/of ouders rechtstreeks aanbelangt, dient ter beschikking gesteld te worden.
- De beroepsmodaliteiten (termijn, vormvereisten ...) moeten - conform de formulering in het schoolreglement - expliciet meegedeeld worden. Een verwijzing naar het schoolreglement alleen is niet voldoende.

Aanbevelingen

- Het staat de school vrij te bepalen hoe ze dat zal concretiseren. Volgens Katholiek Onderwijs Vlaanderen zijn deze principes belangrijk:
  - het document moet de genomen beslissing op een ondubbelzinnige en constructieve manier aan de ouders meedelen zodat zij de draagwijdte en de bedoeling van de deliberatie-uitspraak goed kunnen inschatten en een juiste studiekeuze kunnen maken;
  - er mag geen tegenstrijdigheid bestaan tussen dat document en de notulen;
  - het document zou eerder een mogelijke beroepsprocedure moeten afwenden, dan dat het er aanleiding toe geeft;
  - het document mag niet toelaten te vergelijken met beslissingen die genomen werden t.o.v. andere leerlingen (zie reglementair aandachtspunt).
- Omdat niet alle genotuleerde gegevens (bv. al dan niet stemming, eventueel het resultaat van de stemming, ...) in dat kader even relevant zijn, geeft Katholiek Onderwijs Vlaanderen de scholen de raad zich te beperken tot een uittreksel uit de notulen. Men geeft dan alleen die elementen die specifiek verduidelijking geven bij de beslissing met de klemtoon op de studiemogelijkheden die men openlaat, tot de resultaten van de vakken waarop zwak of onvoldoende gepresteerd werd, de oorzaken van/opmerkingen bij die resultaten, de doorslaggevende redenen waarop de beslissing gesteund is.
- Eventueel kan men in een uitgebreide rubriek op het schoolrapport voorzien. Vooral hier is het gevaar echter groot dat men onzorgvuldige formuleringen hanteert.

- De informatie die men bezorgt, bevat geen kwetsende of ontmoedigende formuleringen.

7.2.2 Notulen

Van de beslissingen van de delibererende klassenraad worden opgemaakt:

- Een proces-verbaal, dit is een lijst van de geslaagde en niet-geslaagde leerlingen (op basis van een door de overheid verplicht model).
- Notulen, dit is een samenvatting van de elementen die tot de beslissingen geleid hebben, waaronder eventueel het resultaat van een stemming.
Het is reglementair verplicht de elementen die bepalend zijn voor de beslissingen van de delibererende klassenraad te synthetiseren en te notuleren. Het gaat hoofdzakelijk om een weergave van de doorslaggevende gegevens uit het concrete leerlingendossier.

Reglementaire aandachtspunten

- Notulen moeten in dat geval het resultaat van de stemming bevatten. Uiteraard gaat het alleen om het globale resultaat, niet over de hoofdelijke stemmen.
- Notulen bevatten in dat geval ook bijkomende proeven en adviezen (met inbegrip van vakantietaken en waarschuwingen).
- Notulen worden altijd door de voorzitter en drie leden van de delibererende klassenraad ondertekend.
De ondertekening mag elektronisch. Gezien het officiële karakter van de notulen, dient het dan wel om een gekwalificeerde elektronische ondertekening (via eID of via de ltsme-applicatie) te gaan.
- Er zijn nieuwe, afzonderlijke notulen noodzakelijk in geval van:
  - een (eventuele) nieuwe beraadslaging op basis van bijkomende proeven (ook per klas of per leerjaar);
  - een nieuwe voltallige vergadering(en) als gevolg van een beroepsprocedure. Veranderingen aanbrengen aan de oude notulen moet als een vervalsing ervan beschouwd worden.
- Ouders kunnen altijd uitleg of inzage vragen en/of om een fotokopie van de notulen verzoeken. Uiteraard kunnen zij alleen een specifiek belang aantonen t.a.v. hun eigen kind en zou de expliciete kennisneming van de notulen over de andere leerlingen een inbreuk zijn op hun privacy.
- De notulen van de delibererende klassenraad moeten vijf jaar in het schoolarchief bewaard blijven.

Aanbevelingen

- Vooral bij beslissingen die aangevochten kunnen worden, is het handig terug te kunnen grijpen naar de notulen. Voor A-attesten volstaat een eenvoudige verwijzing naar de rapportgegevens, terwijl voor B- en C-attesten een omstandige gesynthetiseerde verantwoording meer dan wenselijk is. Bij B-attesten voegt de delibererende klassenraad in voorkomend geval ook de motivering toe waarom hij een negatief of positief advies tot overzitten geeft.
- Het notuleren gebeurt liefst nog tijdens de deliberatievergadering zelf. Het kan de taak zijn van de klassenleraar, maar kan het best aan een toegevoegde secretaris toevertrouwd worden. Veelal is dat iemand van het ondersteunend personeel.
- De wijze waarop die notulen opgemaakt worden, is vrij. Deze gegevens lijken onontbeerlijk te zijn:
  - graad, leerjaar, onderwijsvorm, structuuronderdeel, eventueel klas;

- samenstelling van de delibererende klassenraad: voorzitter, stemgerechtigde leden, raadgevende leden (aanduiden wie gewettigd of wegens overmacht afwezig was);
- naam en voornaam van de leerlingen (met geboortedatum);
- voor elke leerling de conclusie van de klassenraad:
  - bijkomende proeven, oriënteringsattest A (of eindstudiebewijs), B of C, vakantietaken, waarschuwing;
  - indien stemming, het resultaat van die stemming;
- voor leerlingen die een oriënteringsattest A behalen:
  - verwijzing naar rapportgegevens;
  - (eventueel) advies;
- voor de leerlingen die een oriënteringsattest B of C behalen:
  - globaal resultaat,
  - vakken waarvoor onvoldoende of zeer zwak gepresteerd werd (eindresultaten en evolutie) met:
    - de oorzaken van het falen;
    - eventueel andere opmerkingen;
    - remediëring of studiebegeleiding gedurende het schooljaar, en het resultaat daarvan;
  - gemotiveerde conclusie van de delibererende klassenraad (vanuit globaal resultaat en vakresultaten) eventueel met inbegrip van het advies.
Alleen die elementen worden meegedeeld als expliciete verantwoording van een B- of C-attest.
- handtekening van de voorzitter en drie leden van de delibererende klassenraad.
- Als de eindbeoordeling niet in dezelfde lijn ligt als de beoordeling van de geïntegreerde proef, dan is het sterk aan te raden in de notulen te verantwoorden waarom.
- Aangezien aan een definitieve beslissing verschillende vergaderingen van de delibererende klassenraad vooraf kunnen gaan (bijkomende proeven, betwisting), is het aan te raden de notulen te dateren op de effectieve deliberatiedatum. Zo kan het chronologisch verloop van die vergaderingen achteraf bewezen worden.

